

ספר

שולחן שמואל

וענפיה

אחרונים עד
אחרוני דורנו

הלכה

מרון השלחן ערוך
והרמ"א

שורשי

מקרא, משנה, גמ'
ראשונים

על סדר השלחן ערוך

פריה ורביה ואישות

אה"ע: א – כ"ה

הספר מביא בשורשי הלכה את מקורות הדינים: מקרא, משנה, גמ' וראשונים (מהבית יוסף) ומראה את השתלשלות ההלכה (שו"ע והרמ"א) מתוך המקורות. משם בענפי ההלכה מובאים האחרונים ואחרוני האחרונים (המפרשים על הדף, כולל פתחי תשובה) עד תשובות אחרוני דורנו, כולל פסקי הרב יעקב יוסף זצ"ל, והכל בצורה בהירה וקלה להבנה. בנוסף תמצא בסוף הספר מבחני הסמכה לדיינות.

נערך בס"ד על ידי:

שמואל בן ר' שלום אהרן חיים ירושלמי

שנת ה'תשפ"ג ירושלים.

ניתן לראות דוגמיות הספרים:

באתר ודיברת: <https://vedibarta.org/yerushalmi.html> שלחן שמואל, בצורה מרוכזת
או באתר סמיכה לרבנות <http://www.smicha.co.il>

או ב google 'ודיברת שלחן שמואל'

וכן ניתן להוריד מהאתר סיכומי אבן עזר וחושן משפט

S2079395@GMAIL.COM

אפשר לקבל ב - EMAIL דוגמיות הספרים שיצאו לאור

חשוב מאוד !! הסבר על אופן כתיבת הספר

- שו"ע והרמ"א: "מצווה על היורשים לפרוע חוב אביהם". "עד שיפרעו לו" (יורשי ראובן)
לעיל מדויקת על השו"ע והרמ"א. עם דברי הסבר קצרים (יורשי ראובן).
- הפניות א.ב.: בסוף שו"ע תמצא נקודות הפניה (א) א"ל: שורשי הלכה ואנפי הלכה.
- מקורות: [בעל התרומה והרא"ש]: בסוף כל הלכה יופיע מקור ההלכה.
- ❖ שורשי הלכה (המקורות) כאן תמצא את מקורות השו"ע והרמ"א, מהל' והראשונים כפי שכתבו במית' יוסף
- ❖ ענפי הלכה (האחרונים) כאן תמצא את דעות האחרונים ואחרוני האחרונים על השו"ע והרמ"א.
- הערה: 1: הרחבת הנושא בהצרה 1. מטה בסוף הדף.
- הסימונים: ✓ (מודגש) - כן פסק שו"ע. ✓ (לא מודגש) - כ"ס הרמ"א
- ר"ת שכיחים: רי"ו - רבינו ירוחם. נו"ב - נודע ביהודה. פת"ש - פתחי תשובה. ב"ש - בית שמואל. ח"מ - חלקת מחוקק. פו"ר, פ"ו - פריה ורביה. מפו"ר - מצוות פריה ורביה. באה"ט - באר היטב. ש"ז - שכבת זרע. שז"ל - שכבת זרע לבטלה. מסל"ת - מסיח לפי תומו. מראות הצובעות - הוא בעל חידושי מהרמ"ז (לפני כ 250 שנה), מ"ב - משאת בנימין. שאל"ס - שאין להם סוף. חו"י - חוות יאיר.

כל הזכויות שמורות למחבר

ניתן להשיג את הספרי "שולחן שמואל" וספרי "מעגלי החיים"

במחיר מוזל, ליחידים ולקבוצות

אצל המחבר בטלפון: 02-5811133 בפלאפון: 054-8456-923 S2079395@GMAIL.COM

הערות והארות יתקבלו בשמחה לכתובת מעלות דפנה 133/3 ירושלים

תוכן ענינים

הלכות פריה ורביה.....14

- אה"ע א: דיני פריה ורביה ושלא לעמוד בלא אשה, ובו יד סעיפים.....14
- אה"ע ב: שישתדל כל אדם ליקח לו אשה הגונה, ובו י"א סעיפים.....47
- אה"ע ג: דין בן שהוא ספק לכהונה, ובו ט סעיפים.....66
- אה"ע ד: מי הם אסורים לבא בקהל ואיזה הנקרא ממזר, ובו ל"ז סעיפים.....79
- אה"ע ה: דין פצוע דכא וכרות שפכה ואיסור סירוס לאדם ולבהמה ולעוף, ובו י"ד סעיפים.....137
- אה"ע ו: נשים האסורות לכהן ודין אשת כהן, ובו י"ח סעיפים.....157

הלכות אישות.....188

- אה"ע ז: דין אשה שנשבית ואיזו היא נקראת חללה, ובו כ"ג סעיפים.....188
- אה"ע ח: בכל ספק הולד הולך אחר הזכר, ובו ה סעיפים.....220
- אה"ע ט: איזו אשה נקראת קטלנית, ובו ב' סעיפים.....221
- תיקון לנושא אלמנה.....229
- אה"ע י: איזו גרושה מותרת לחזור לבעלה, ובו ז' סעיפים.....232
- אה"ע י"א: אשה הנחשדת על אשת איש, ובו ח' סעיפים.....240
- אה"ע י"ב: עדי גט וכן עדים שהעידו מיתת הבעל אם רשאים לישא האשה ההיא, ובו ד' סעיפים.....256
- אה"ע י"ג: גרושה או אלמנה צריכה להמתין צ' יום טרם שתנשא, ושלא ישא מינקת חבירו ומעוברת חבירו, ובו י"ד סעיפים.....261
- אה"ע י"ד שלא לישא אשה בימי האבל, ובו סעיף אחד.....291
- אה"ע ט"ו: איסור ערוה דאורייתא ודרבנן, ובו ל"א סעיפים.....291
- אה"ע ט"ז: איסור עובדת כוכבים ושפחה, ובו ו'סעיפים.....310

- אה"ע י"ז: היתר אשת איש שמת בעלה, ואומרת: גרשתי, ודיני הערוה, ודין נשאת באיסור ובטעות, ובו נ"ח סעיפים..... 314
- אה"ע י"ח: קידושין במי תופסין, ובו סעיף אחד..... 444
- אה"ע י"ט: סוקלין על חזקה שהיא בחזקת ערוה, ובו ב' סעיפים..... 444
- אה"ע כ: באיזה ביאה חייב הבא על הערוה, ובו ב' סעיפים..... 446
- אה"ע כ"א: להתרחק מן העריות, ובו ז' סעיפים..... 449
- אה"ע כ"ב: איסור יחוד ועם מי אסור להתייחד, ובו כ' סעיפים..... 458
- אה"ע כ"ג: איסור הוצאת זרע לבטלה ודברים המביאים לכך, ובו ז' סעיפים..... 474
- **: אמצעי מניעת הריון על פי ההלכה..... 482
- (אוצר הפוסקים מספר נשמת אברהם)..... 482
- אה"ע כ"ד: אין ישראל חשודים על הרביעה ועל הזכר, ובו סעיף אחד..... 487
- אה"ע כ"ה: לגדור גדר ושלא להרבות בתשמיש וכיצד יתנהג בשעת תשמיש, ובו י' סעיפים..... 487
- שאלות ממבחני הרבנות הראשית..... 494

דברים אחדים

"אודה ה' בכל לבב" על שזיכני ושם חלקי מיושבי בית המדרש לעסוק בתורה הקדושה. לאחר שה' זיכני להוציא לאור את כל חו"מ בסדרת שלחן שמואל, י"ד כרכים, פניתי לאבן העזר, ביום זה זכיתי להוציא לאור את הספר הראשון באה"ע, הלכות פריה ורביה והלכות אישות: סימנים א- כ"ה.

בעריכת הספר הושקעה מחשבה רבה כדי שיהיה קל להבנה, ולשינון מהיר של החומר. הסוגיות פורקו לנקודות ובכל נקודה הובאו המקורות ושיטות הפוסקים בצורה ברורה, עד לפסקי שו"ע והרמ"א על פי המקורות. משם הובאו לכל נקודה דיוני האחרונים. וזאת על ידי כמה כלים:

א. חלוקת השו"ע והרמ"א לסעיפי משנה ותת סעיפים, דבר המקל לפרק את הנושאים לרכיבים פשוטים וקלים להבנה. תוך כדי הוספת ביאורים קצרים בגוף השו"ע.

ב. לכל סעיף וסעיף משנה ישנה הפניה למקור ממנו נפסקה ההלכה, ומשם הפניה לדיונים באחרונים על נושאים אלו.

ג. עריכת מחלוקות הראשונים/האחרונים בצורה של נקודות עם הטעמים, ופעמים רבות אף סיכום הדברים בטבלאות, כדי לזכור הדברים ביתר קלות.

ד. הדגשים המופיעים בספר נותנים ראיית 'על' עוד לפני הכניסה לפרטים.

יש לציין כי מומלץ ללמוד תחילה את הסוגיות במקורן (גמ', ב"י ואחרונים), ואז הספר יעזור מאוד להשלים את התמונה, וכמו כן בשינון החומר.

אוחילה לאל אחלה פניו יזכני שיתפשט הספר בכל ישראל למען אהיה בכלל מצדיקי הרבים. ויזכני לחבר עוד ספרים הרבה לזכות רבים.

יהי רצון מלפניך בורא העולם, שלא תצא תקלה מתחת ידי, ובמה ששגיתי העמידני על האמת, כי "שגיאות מי יבין". אני קורא ומבקש מכל מי שימצא טעויות או שיש לו הערות והארות על הספר שיודיענו ואשמח לקבל את התיקונים.

הן בפקס 02-582-2581 או באימל: S2079395@GMAIL.COM

תחילה רצוני להודות לנוות ביתי, על כל העזרה והסיוע שלה כדי שאוכל להתפנות ללימוד, כמו כן ברצוני להודות לכל העוזרים והמסייעים להוצאת הספר. יהי רצון שהקב"ה ימלא כל משאלות לבם לטובה, ויפוצו מעינותיהם חוצה.

הקב"ה ישלם להם שכרם מושלם.
אני הקטן – שמואל ירושלמי

תפילה לפני הלימוד

יהי רצון מלפניך יי אלוקי ואלוקי אבותיי שלא יארע דבר תקלה על ידי, שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר, ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא ייכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. ותאיר עיני במאור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות, הן בדיני איסור והיתר, הן בדיני ממונות, הן בהוראה, הן בלימוד. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ומה ששגיתי כבר, העמידני על האמת ואל תצל מפני דבר אמת עד מאוד, "כי יי ייתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

תפילות להצלחה

רבנונו של עולם! אל תרפה את ידי לעת זקנתי מלעסוק בתורה ומלקיים מצוות. אל תשליכני לעת זקנה ככלות כוחי אל תעזבני.

ואל תקהה את שיני, ואל ימות שום אחד מבני ביתי בחיי. ונהייה תמיד מיושבים בדעתנו ושכלנו לעובדך באמת.

ותן בנו כוח ובריאות ואומץ וחוזק בכל אברינו וגידינו אכי"ר.

(ומצא חיים)

רבנונו של עולם! עזור לי ולכל בריאי עמך ישראל, שלא נחלה ולא נחטא ולא ניפול למיטה חס ושלום. ולא נצטרך לרופאים ולא להתעסק ברפואות.

ולכל חולי עמך בית ישראל שלח להם רפואה שלמה במהרה. והצילנו מכל צער וצרה דוחק ועוני ומכל דבר רע, כדי שנוכל לעבוד עבודתך וללמוד תורתך בלי שום מונע.

(עבד המלך)

אחר לימודו יאמר

מודה אני לפניך יי אלוקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת, שנאמר: "וְאַתָּה אֱלֹקִים תּוֹרֶדְם לְבָאֵר שַׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרֻמָּה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ".

לעילוי נשמת מר אבי ר' אהרון שלום חיים ירושלמי בן מרים. ת.נ.צ.ב.ה.

הסכמות

מהספר הוקדם

Rabbi CHAIM P. SCHEINBERG

Rosh Hayeshiva "TORAH ORE"
and Morah Hora'ah of Kiryat Mattersdorf

הרב חיים פינחס שיינברג

ראש ישיבת "תורה אור"
ומורה הנראה דקריית מטרסדורף

בס"ד, חודש שבט, תשס"ט

מכתב ברכה

הנה הביאו לפני קונטרס נוסף מלא ברכת ה' הנקרא בשם "שורשי ההלכה וענפיה", אשר חברו וליקטו הרה"ג רבי שמואל ירושלמי שליט"א, והוא סיכום הלכתי בהלכות חושן המשפט, מסודר בצורה ברורה משורש ההלכה בחומש ובתלמוד ועד ביאור דברי השלחן ערוך והפוסקים האחרונים, והכל עשה באופן נאות ויפה, דבר דבור על אופניו, וע"כ אברכהו שספרו זה יעלה לרצון לפני כל המעיינים בו, ויפיקו הנאה מהנכתב בו, ויזכה לשבת כל ימיו באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.

חיים פינחס שיינברג

Yitzchak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ו שבט תשע"ד
4-571/ע"ד

דברי ברכה

הובאו לפני גליונות הספר "שורשי הלכה וענפיה" בעניני אבן העזר חופה וקידושין, מעשה ידי היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, יראתו קודמת לחכמתו, חריף ובקי, משנתו זך ונקי, הרה"ג ר' שמואל ירושלמי שליט"א, ראיתי שסיכם ההלכות בטוב טעם ודעת דברי השו"ע והרמ"א, מקורות ההלכה בשורשיה בגפ"ת והראשונים, והוסיף דברי האחרונים הדנים בנושאים שונים, בהלכות אקטואליות העולות על שלחן מלכים, המתחדשות בזמננו, והכל עשה בעטו עט סופר מהיר, וסידרם בסדר נכון, בשפה ברורה וקלה, למען ירוץ הקורא בו, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף, איישר חיליה לאורייתא.

וברכתי להמחבר שליט"א שיהי רצון שיזכה לברך על המוגמר בקרב הימים, ויפוצו מעינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, ירום ונישא וגבה מאד, להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

David Lau

Chief Rabbi Of Israel
President of The Chief Rabbinic Council

דוד לאו

הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, ג' חשוון, תשע"ד
7 אוקטובר, 2013
הס' - 130.עד

לכבוד

הרב שמואל ירושלמי שליט"א

מכתב ברכה

ראיתי עלים מספרך "שורשי הלכה וענפיה" בספר זה הבאת את ההלכות כשולחן ערוך, באופן המיקל על הלומד בהבנת נושאי ההלכה ומסייע לזכור את הדברים.

הדברים בנויים באופן תמציתי, ממקור ההלכה בתלמוד הולך סובב דברי הפוסקים הראשונים והאחרונים.

בספר זה קבצת כאמיר גורנה, חידושי הלכות הנוגעים לחלק אהע"ז הלכות חופה וקידושין. הכל מסודר באופן ראוי דבר דבור על אופניו. אין ספק שספרך יהיה לתועלת רבה עבור באי שערי בית המדרש, ובעיקר אלו שמאווים הוא להורות תורה בישראל, ורצונם לעבור את בחינות ההסמכה לכהן כרב בישראל, ספרך ישמש להם כאמצעי חזרה על מה שלמדו מתוך ספרי הטור, השו"ע ושאר הפוסקים.

אברך שתזכה להוציא לאור עולם עוד ספרי עזר להוגים בתורת ה', להגדיל תורה ולהאדירה.

המברך בכל לב,

דוד לאו

הרב הראשי לישראל

בית יהב ♦ ירמיהו 80, ירושלים ת.ד. 7525 ♦ מיקוד 91360 ♦ טל': 02-5313191 ♦ פקס: 02-5377872
Beit Yahav ♦ 80 Yirmiyahu St., Jerusalem ♦ P.O.B. 7525 ♦ Tel: 02-5313191 ♦ Fax: 02-5377872
דוא"ל: rabbia@rabbinate.gov.il

Shlomo Moshe Amar
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

שלמה משה עמאר
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ב תמוז, תשע"ג
18-1-532/ע"ג

דבר ברכה

היו למראה עיני גליונות ועלים מפירות עמלו של האברך היקר חובר חברים מחוכם, הרה"ג ר' **שמואל ירושלמי** שליט"א, אשר דרך לימודו בטור וב"י ושו"ע ונו"כ אסף כל השיטות אל פונדק אחד. והוסיף עליהם ציצים ופרחים מדברי גדולי הפוסקים בתשובותיהם. וכבר מילתי אמורה, כי יש לזהר שלא יהא עיקר הלימוד בספרי קיצורים היוצאים לאור בעת האחרונה, אלא על הלומדים הלכה להשקיע כל כחם ומרצם בשדה אשר ברכו ה', בסוגיות הש"ס, ובדברי מרן הקדוש זי"ע בבית יוסף, ובשו"ע ונושאי כליו, ורק אחר שהגיעו אל עומק הידיעה ותלמודם בידם, יחזרו בספרי הסיכומים מעת לעת לכל ישכתו את משנתם, ובוהו הדרך ישכון אור, ויתקיים תלמודם בידם.

וראיתי כי רבנים גדולים וחשובים הסכימו על ספרו, על כן מצטרפנא לברכה להרה"ג המחבר שליט"א שיזכה ויפוצו מעיינותיו חוצה לזכות את הרבים. ויזכה לישב באהלה של תורה ולהמשיך במלאכתו היקרה, מתוך שובע שמחות וברכה וחיים עד העולם.

בברכת התורה,

שלמה משה עמאר

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

*Rabbi Baruch Shraga
Rav of Givat Shapira
Head of Rabbinical courts
of the Jerusalem Rabbinat*

ברוך שרגא
רב דגבעת שפירא
וראש אבות בתי הדין
רבנות ירושלים

בס"ד

יום: מ"ב למטמונים תשע"ג

הסכמה

היה למראה עיני גליונות הספר, שורשי הלכה וענפיה, בעניני אהע"ז וחופה וקידושין, מעשה ידי אומן, נטע נאמן הרה"ג שמואל ירושלמי שליט"א.

עברתי על הספר וראיתיו מלא וגדוש מראשונים ואחרונים עם מקורות ההלכה בש"ס ובפוסקים, וכבר אתמחי גברא בספריו הקודמים, מעגלי חיים שהוציא לאור עולם ורבים נהנים מאורו.

ולא נצרכה לברכה כי חפץ ה' בידו יצלח לברך על המוגמר בקרוב, וראוי לציין על גיל הנישואין, דבן י"ח לחופה מה שכתב במחזור ויטרי, די"ח פעמים כתיב: אדם מבראשית עד כי מאיש לוקחה זאת, והרשב"ץ כתב דאסמכיה אקרא, והוא אשה בבתוליה יקח, והוא- גימטריא י"ח, וסמך לדבר, והוא כחתן יוצא מחופתו, ובשו"ת רשב"ן כתב דשיעורים אלו נאמרו למשה מסיני, וכתב החיד"א בספרו נחל קדומים, נגד אותם שאומרים דבזה"ז יכולים להמתין עוד, ורמז לדבר, אשה בבתוליה יקח- בסופי תיבות גימטריא י"ח, ובא הרמז בס"ת לרמז שגם באחרית הימים הדין לא ישתנה, וכ"כ החזון איש דכמו שלא נשתנה בן י"ג למצוות כך לא נשתנה בן י"ח לחופה, ובקובץ איגרות כתב, ויש מאחרין אבל אין דרך זה רק ליחידים, וכך כתב הגר"י קנייבסקי זיע"א- דיש להשיא את הבנים והבנות בצעירותם, בגיל שבע עשרה, שמונה עשרה, ובספר שערי הלכה ומנהג, שיבח בזה מנהג הספרדים שמנהגם טוב ונכון לישא סמוך לגיל שמונה עשרה, והלוואי שגם האשכנזים היו מתרגלים בזה.

והריני מברך מקרב לב את המחבר שיזכה להוציא לאור עולם כהנה וכהנה, לזיכוי הרבים.

בברכת התורה

ברוך שרגא
ברוך שרגא

RABBI Z. N. GOLDBERG

Abbad Badatz & Bies Horaa'h "Hayashar Vehatov"
Member Of Supreme Rabbinical Court

הרב זלמן נחמיה גולדברג

אב"ד בד"ץ ובית הוראה לדיני ממונות "הישר והטוב"
חבר בית הדין הרבני הגדול

בי"ה, יום 3 סיון תשצ"ז

קנ"י דעה לבקר בשכחו של תלמוד חכם
מולק בשרה היה הרבה ר' שמואל ירושלמי שליטא
ובטקס חידוש "שמיני האב" וצ"ב "אב" דאור ודיוור
כל בית חופה וקידושין בכל דברי אבות ובחזו"ט
ושלז ומרש"א וכן מה שמעו אחרונים
ודורו נחלק לבולטיו לאור צולם בן תולע
מסמכי קידושין שיש איסור להתעסק בקידושין אם לא
קדושים במלכ וכן ללמדיו
ולא נלמדו אלא לרבה
שהקפ"ה יצאנו לביולטיו צולם וזו ספרים מולק
דברוב ה
זלמן נחמיה גולדברג

הרה"ג דוד כהן שליט"א מראשי ישיבת חברון וחבר מועצת גדולי הדור

כ"ט ע"ה אלול תשע"ג

מכתב ידידות

שמחת לי מאוד את סמך הנאמן לא ידעתי הנאמן
הנאמן היה שמואל ירושלמי אי"ה ספר שולחן
באר יעקבם על ענין חופש וקדושתן הביטול
בכר הביטוליים וידידותי גדולת הנאמן ספר
ודבר על הכינת וספר דבר ודבר ע"י הנאמן ספר
מאיר צ"ח ומאלי תענו, לענין ידידי הרבנים נפח
איתנו קספיון הנאמנים לנאמן ספר ודבר
נאמן הנאמן לנאמן כספיון ונאמן לנאמן דבר
בכר הנאמן אינו צריך לנאמן ונאמן לנאמן הנאמן
כספיון הנאמן ונאמן לנאמן הנאמן לנאמן ונאמן
לנאמן לנאמן כספיון הנאמן לנאמן לנאמן
הנאמן לנאמן הנאמן לנאמן לנאמן לנאמן
הנאמן לנאמן לנאמן לנאמן לנאמן לנאמן

ד"ר רחל שירם בלוי
בית ישיבת חכמי ישראל

הלכות פריה ורביה

אה"ע א: דיני פריה ורביה ושלא לעמוד בלא אשה, ובו יד

סעיפים

הנושאים שבסימן זה:

30.....קטטה אם יקח אשה בת בנים.....	16.....סעיף א: החשיבות לישא אישה.....
סעיף ט: נושא אדם כמה נשים, מקום שנהגו לא לישא כמה נשים.....	18.....סעיף ב: למכור ספר תורה לישא אישה..
31.....סעיף י: חרם ר"ג לישא אישה על אשתו שנים.....	סעיף ג: בן י"ח לחופה, לא יעבור כ'.....
33.....סעיף יב: נשתטת אשתו.....	19.....סעיף ג: העוסק בתורה מותר להתאחר, לכוף על עיניו זיוג.....
36.....סעיף יג: האם פשטה תקנת רבנו גרשום.....	21.....סעיף ד: מי שחשקה נפשו בתורה כבן עזאי.....
39.....סעיף יד: עד מתי חר"ג, לכוף על חר"ג, מי שהמירה אשתו.....	23.....סעיף ה: מתי מקיים מצוות פו"ר.....
40.....סעיף יא: לתקן בחרמות שלא ישא אשה על אשתו.....	23.....סעיף ו: בני בנים לעניין מצוות פו"ר....
42.....סעיף יב: נשבע שלא ישא אשה על אשתו ולא נפקד 10 שנים.....	24.....סעיף ז: בן ממזר או חרש ושוטה, הורעה מלאכותית.....
43.....סעיף יג: אישה אינה מצווה על מפו"ר... 43	26.....סעיף ז: הוי לו בנים בעת גיותו והתגייר, או בעת עבדותו והשתחרר.....
43.....סעיף יד: נשא אישה ולא ילדה 10 שנים	27.....סעיף ז: למכור ס"ת לישא אישה.....
	28.....סעיף ז: מכיר עצמו שאינו מוליד, חשש

הקדמה: מצוות פריה ורביה

בָּה (בראשית ט ז).

שורשי המצווה

משרשי מצוה זו, כדי שיהיה העולם מיושב, שהשם ברוך הוא חפץ בישובו, כדכתיב (ישעיהו מ"ה, י"ח) "לא תהו בראה

מקורות למצוות פריה ורביה

וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבִּשְׁתֶּהּ (בראשית א כח). וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ (בראשית ט א). וְאֹתָם פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרָצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ

לשבת יצרה" (ספר החינוך מצווה א).

והיא מצווה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצוות בעולם, כי לבני אדם ניתנו ולא למלאכי השרת.

חשיבות מצוות פריה ורביה

מצוות פריה ורביה היא מצווה גדולה וחשובה, והוגדרה כמצווה רבה. לפיכך היא מצווה ראשונה בתורה בתרי"ג המצוות:

- לא נברא העולם אלא למצוות פריה ורביה (גיטין מא:).

- כל אדם שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים וממעט הדמות (יבמות סג:).
- וחייב מיתה (יבמות סד:).

- אחת השאלות ששואלים את האדם בעולם האמת: עסקת בפריה ורביה? (שבת לא:).

- אין ישראל נגאלים אלא אם כן הם פרים ורבים (תדב"א זוטא יד/ו).

- מי שאין לו בנים חשוב כמת שנאמר "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי" (נדרים סד:).

- אין מוכרים ס"ת אלא כדי ללמוד תורה ולישא אישה (מגילה כג:).

משהגיע לגיל עשרים ולא נשא אישה, אומר הקב"ה: תיפח עצמותיו

אמר רבא וכן תנא דבי ר' ישמעאל: עד

כ' שנה יושב הקדוש ברוך הוא ומצפה לאדם מתי ישא אישה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו (קידושין כט:).

וכתב בספר בן יהוידע: הטעם דנקיט הקללה על עצמותיו, הוא על פי מה שכתב המהרח"ו על גוף האדם: העור כנגד עולם העשיה שהוא סוד ה"א אחרונה שבשם,

והבשר כנגד עולם היצירה שהוא סוד וא"ו (משם הו-יה). והגידין כנגד עולם הבריאה שהוא סוד ה"א ראשונה שבשם. והעצמות כנגד עולם האצילות שהוא סוד יו"ד שבשם הוי"ה.

וידוע באיש יש יו"ד של שם, ובאשה ה"א של שם, ואם זכו למצוות נישואין מאירים בהם. ולכן זה שלא נשא אשה כדי שתאיר בו אות יו"ד שבשמו, שהיא כנגד העצמות שבו, אז הקב"ה מקלל עצמותיו, ולכן קללה זו אחר עשרים שנה שהוא מספר יו"ד במילואה (שגימטריה יוד הוא 20).

ועוד נ"ל, הטעם שמקלל העצמות, על פי מה שכתב הרב מקור ברוך ז"ל, על פסוק (משלי ג' ח') "רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך", שכתבו הרופאים חולי העצמות יהיה מחמת הקור, כי מי שעצמותיו כואבות וכבדות הוא מצד הקור, ורפואתו על ידי סמים חמים.

והנה זה שהוא בן עשרים ולא נשא אשה, מראה עצמו לפני העולם שהוא יש לו טבע קר, ואין לו חמום הרבה להזריע בטומאת קרי, והאמת אינו כן, אלא הוא מתעכב בשביל ממון, או סיבה אחרת גופנית, לכן מדה כנגד מדה מקלל עצמותיו אשר חלאתם היא מן הקור, על אשר הוא משבח עצמו בטבע קר בשקר.

ומה שאמר הקללה בלשון תיפח, ולא אמר ישחקו עצמותיו, או ישרפו עצמותיו, נ"ל בס"ד, כי במצוות פריה ורביה נשלם אותיות השם ברוך הוא, איש ואשה כנגד י"ה, ובן הזכר אשר יולידו כנגד וא"ו, והבת כנגד ה"א אחרונה. נמצא במצוות פריה ורביה נשלמים ד' תוארים שהם 'אב

אה"ע – ב

לסבתא על שמעון שקראה לו כל הזמן כבנה שאינו בנה, על סמך הבדיקות?

תשובה: עיין הסיפור עם רבי בנאה (ב"ב כח.) בסימן ד עיונם-4.

אע"פ שמהרש"ש שם משמע שסומך על ברירת רבי בנאה, ואם כן אפשר לסמוך גם כאן על בדיקת הרקמות, ולהתיר את ימואל. מ"מ לפי מה שכתב חתם סופר (יו"ד קעה) – שאם החזיקו כבנו שמא אין יכול לומר אחר כך שאינו בנו. ולכן קשה להתיר את ימואל, להוציא אביו שמעון מחזקת בנה של הסבתא.

אה"ע ב: שישתדל כל אדם ליקוז לו אשה הגונה, ובו י"א

סעיפים

הנושאים שבסימן זה:

סעיף א: לא ישא אישה שפסולה לו.....47	סעיף ה:2: משפחה שנתערב בה פסול ולא התפרסם.....59
סעיף ב:1: כל המשפחות בחזקת כשרות...49	סעיף ו:1: לישא בת ת"ח ולא בת ע"ה, לישא בת אחותו.....60
סעיף ב:2: מתי אין חזקת כשרות.....50	סעיף ז:1: לא ישא ממשפחת מצורעין ונכפין.....60
סעיף ג:1: משפחה שקרא עליה ערער, עד היכן בודק.....52	סעיף ח:2: אשה א"צ לבדוק.....54
סעיף ג:2: אשה א"צ לבדוק.....54	סעיף ד: כל שקורין לו באחד מהפסולים ושותק.....54
סעיף ד: כל שקורין לו באחד מהפסולים ושותק.....54	סעיף ה:1: עיסת אלמנה או פיסולים אחרים שנתערבו.....57
סעיף ה:1: עיסת אלמנה או פיסולים אחרים שנתערבו.....57	

הקדמה: אמר רבא – הנושא אישה צריך שיבדוק באחיה, שנאמר: "וַיִּקַּח אֶהֱרָן אֶת אֵלִישֶׁבֶע בַּת עֲמִינָדָב אָחוֹת נַחֲשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה", ממשמע שנאמר בת עמינדב איני יודע שאחות נחשון היא? מה תלמוד לומר אחות נחשון? מכאן שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה. תנא רוב בנים דומים לאחי האם, "וַתֵּלֶד לוֹ אֶת נָדָב וְאֶת אֲבִיהוּא אֶת אֶלְעָזָר וְאֶת אִיתָמָר", גדולי עולם (ב"ב קיא.)..

סעיף א: לא ישא אישה שפסולה לו

סעיף א: א. לא ישא אדם אשה שיש בה שום פיסול.

ב. הגה: כל הנושא אשה פסולה משום ממון, הויין לו בנים שאינם מהוגנים. אבל בלא הכי, שאינה פסולה עליו ללא שנושאה משום ממון, מותר [תשובת ריב"ש].

ג. מי שרואה לישא אשה פסולה, בני משפחתו יכולין למחות בו [הר"ן]. ואם אינו רואה להשגיח בהם, יעשו איזה דבר לסימן שלא יתערב זרעו בזרעם.

ד. ומי שפסקו לו ממון הרבה לשדוכין וחזרו בהם, לא יעגן כלתו משום זה ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו, ומי שעושה כן אינו מכליח ואין זיווגו עולה יפה, כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יוסר. וכל העושה כן מקרי נושא אשה לשם ממון, אלא כל מה שיתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב ואז יכליחו [ב"י בשם א"ח].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. לישא אישה שפסולה לו

קידושין (ע): אמר רבה בר בר חנה – כל הנושא אישה שאינה הוגנת לו, מעלה עליו הכתוב כאילו חרשו לכל העולם וזרעו מלח. וכל הנושא אישה שאינה הוגנת לו, אליהו כופתו והקב"ה רוצעו. ואין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסות. פרש"י: שאינה הוגנת לו – פסולה לו.

ב. הנושא אישה לשם ממון

שם: כל הנושא אישה לשם ממון הויין ליה בנים שאינם מהוגנים. ד"מ – ומיירי באישה שפסולה לו וכמ"ש רש"י.

כ' הריב"ש: אבל אם אינה פסולה לו ונושאה לשם ממון מותר.

ג. ד"מ (א): כ' נמ"י – מי שרוצה לישא אשה שאינה הוגנת לו בני משפחתו יכולין למחות בו לכתחילה.

וכן בכתובות (כח:): כיצד קצצה? אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני משפחתו ומביאין חבית מלאה פירות ושוברין אותה באמצע הרחבה, ואומרים: אחינו בית ישראל שמעו אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראין אנו שמא יתערב זרעו בזרענו, בואו וקחו לכם דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרענו. וזו היא קצצה שהתינוק נאמן להעיד עליה. כ"פ הר"ן.¹⁴

להפקירם כדבר שאין חפץ בו, והאשה הזאת תהיה כשברי כלי חרס, שאין בהם תועלת ואין להם תקנה להחזירם להיות כלי. וקרו לה קציצה, על שהם קוצצים חבל האחוה והקורבה שיש להם עם זה האיש, אשר נשא אשה זו.

¹⁴ וביאר בספר בן יהוידע: מביאים חבית מלאה פירות – נ"ל החבית דוגמה לאשה, ופירות שבתוכה דוגמה לבנים אשר בקרבה. ושוברים אותה באמצע רחבה – שהוא מקום הפקר, רמז שהבנים היוצאים ממנה אינם הגונים, וראוי

"אינו ממון של יוסר"

ח"מ (א): אבל אם נותנים הממון ברצון מותר, אבל לעגן כלתו בשביל ממון או לעגן עצמו עד שימצא אישה שתיתן לו ממון – אסור. שכל המתעכב לישא אישה בשביל ממון גורם להוליד בנים זרים. כ"כ ב"ש.

"נושא אישה לשם ממון"

הגר"א: לפי או"ח – כל הנושא אישה לשם ממון אף שהיא כשרה הויין ליה בנים זרים, אבל כשנושא לא לשם ממון אף שנותנים לו ממון שרי. וחולק על הריב"ש – שמתיר באישה כשרה אף שנושאה לשם ממון.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "שיש בה פסול"

ב"ש (א): שאסורה לו, כגון חשש ממזרות או חללה לכהן.

ב. "פסולה מקום ממון"

ב"ש (ב): ה"ה הנושא פסולה בלא ממון נמי איכא עונש.

ד. "לא יעגן כלתו"

פת"ש (א): כ' החתם סופר – מהב"י משמע שאף שהחתן עני ואין לו, לא יעגן את כלתו בגלל ממון שהבטיחו לו. אמנם אלו שנוהגים לרמות החתן איני יודע מניין להם.

סעיף ב: כל המשפחות בחזקת כשרות

סעיף ב חלק 1: כל המשפחות בחזקת כשרות ומותר לישא מהם לכתחילה...

עוד ביבמות (מה.): אותו בן של גוי שנולד מישראלית שבא לרב יהודה. א"ל לך למקום שלא מכירים אותך ותישא בת ישראל. משמע שאיש הבא לישא בת ישראל לא בודקים אותו (שכל הארצות בחזקת כשרות הם).

משפחת שאינה ידועה

• הרמ"ה – דווקא משפחה ידועה בחזקת כשרות, אבל משפחה שאינה ידועה אינה בחזקת כשרות, שחוששים שמא ממזר או עבד הוא וצריך ראייה ליוחסין. כ"כ ה"ה (תירוצו ראשון) בדעת הרמב"ם – דחיישינן

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. כל הארצות בחזקת כשרות

קידושין (טט.): משנה – עשרה יוחסין עלו מבבל... פרש"י: כשעלה עזרא מבבל הפריש את כל הפסולים והולیکن עמו לא"י. משמע שרק בבבל מיוחסים ולא בשאר ארצות.

גמ' (עב.): זו (שרק בבל מיוחסים) דברי ר"מ. ✓ אבל חכ"א – כל הארצות בחזקת כשרות. אמימר התיר לבר נתן לישא אישה ממחוזייתא (שאינו מבבל). כ"פ שו"ע. אבל רב אשי – חולק, רק בבבל מיוחסים.

גם משום ממזרות. כ"מ מרש"י.

וטעמו של הרמ"ה: שאין הלכה כאמימר, אלא כרב אשי שבתראה הוא, שאף הנשים מוזהרות מלהינשא לפסולי קהל (ממזרים) אבל לפסולי כהונה נשים לא מוזהרות.

• אבל התוס', ר"ת והר"ן – לפסולי קהל אף שאין משפחתו ידועה אין חוששים. אבל לפסולי כהונה צריך לבדוק האישה. כ"ד הרב המגיד (תירוץ שני) בדעת הרמב"ם.

[עיין ענפי הלכה דעת השו"ע].

מחלוקת בדעת התוס' – לפסולי כהונה

ב"י – אף כהן הרוצה לשאת אישה (לא לעניין מזבח) צריך לבדוק מחשש חללה. והב"ח – אין צריך לבדוק האישה, אלא אם כן רוצה רוצה שבנו ישמש ע"ג המזבח.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"בחזקת כשרות"

דעת שו"ע – מי שאין משפחתו ידועה:

• ב"ש (ג) – דעת שו"ע כדעת הרמ"ה שמי שאין משפחתו ידועה לנו ל"א שהוא

בחזקת כשרות (דחיישין שמא ממזר הוא). ולכן יש להחמיר.

כ"כ בית הלל – מי שבא מארץ אחרת צריך ראייה שישראל הוא. ואף שמתנהג כדת ישראל ומדבר כלשוננו. וכ"ה תקנת מדינת ליטא – שאין לסדר שום קידושין אלא אם כן יש ראייה שהוא מישראל ומאיזה משפחה. כ"כ מהרי"ט.

• ופת"ש (ב) בשם שער המלך – חולק על הב"ש, אין כן דעת שו"ע אלא כהתוס' (שלא חיישין לממזרות אלא לפסולי כהונה), ולכן להלכה לעניין פסולי קהל אף מי שאין לו חזקת משפחה, כגון שבא מארץ רחוקה – בחזקת כשרות הוא.¹⁵

פת"ש (שם): לעניין פסולי כהונה:

דעת הר"ן – כל שאין לו חזקת משפחה חיישין. וכ"ד הטור, וכנ"ד הרי"ף והרא"ש.

אבל דעת התוס' – אף שאין לו חזקת משפחה כשר.

סעיף ב:2: מתי אין חזקת כשרות

סעיף ב חלק 2: מקריט דמרא חזקת המשפחה:

• ואעפ"כ אם ראית ב' משפחות שמתגרות זו בזו תמיד • (או שני בני אדם שמתגרים זה בזה) [קידושין עא]. • או ראית משפחה שהיא בעלת מצה ומריבה תמיד • או ראית איש שהוא מריבה עם הכל ועז פנים ביותר – חוששין

ב). לפי סברת ערוך השולחן שבימנו שיש תקשורת מפותחת, אפשר לברר על הבא מארץ רחוקה, ולכן לא חיישין שמשקר. וכ"כ שער המלך שא"צ לחקור ושכ"כ מרן.

¹⁵ הרב יעקב יוסף זצ"ל: אף הבא ממקום רחוק יש לו חזקת כשרות.
(א). ר"פ חולקים על הרמ"ה.

להם וראוי להתרחק מהם, שאלו סימני פסלות הם.

• וכן כל הפוסל אחרים תמיד, כגון שנותן שמץ במשפחות או ביחידים ואומר עליהם שהם ממזרים – חוששין לו שמא ממזר הוא. • ואם אומר להם שהם עבדים – חוששים לו שמא עבד הוא, שכל הפוסל במומו פוסל.

• וכן מי שיש בו עזות פנים ואכזריות ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד – חוששים לו ביותר שמא גבעוני הוא.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

מקרים דמרע חזקת משפחה

• קידושין (עא:): אמר ר' יהושע בן לוי: אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו, שמץ פסול יש באחת מהן, ואין מניחין אותה לידבק בחברתה.

• אמר רב יהודה אמר רב: אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה, שמץ פסול יש באחד מהן, ואין מניחין אותם לידבק אחד בחברו.

• שם (עב:): אמר רב: שתיקותיה דבבל היינו יחוסא. איני? והא איקלע רב לבי שיחלא (שם מקום) ובדק בהו, מאי לאו ביחסותא! לא, בשתיקותא, הכי קאמר להו: בדוקו אי שתקי אי לא שתקי.

פרש"י: זיל בתר שתיקותא – שאל לך משפחה שתקנית שסתם בני מריבה הם פסולין שמתוך פסולן שהיו פורשים מהם נטרו איבה והחזיקו במריבה, ומיוחסות דבבל היינו שתיקותא מתוך שהם שתקנים הוחזקו במיוחסים, אם כן הבא לבדוק בבבל אינו בודק אלא בשתיקה לבדוק בשתקנים.

• עוד בקידושין (עא:): א"ר יהודה אמר שמואל – 400 עבדים היו לו לפשחור בן

אימר, וכולן נטמעו בכהונה, וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא משם.

ב"י – ואף שר"א חולק, שאמר: אם ראית כהן בעזות מצח אל תהרהר אחריו, שנאמר: "ועמך מריבי כהן", אפשר שר"א חולק רק בכהן, אבל מי שאינו כהן שיש בו עזות מצח מהרהרין אחריו.

• עוד בקידושין (ע:): אמר שמואל – כל הפוסל במומו פוסל.

הגמ' מספרת על אותו אדם שבא לקנות בשר, אמרו לו המתן עד שיקבל שמשו של רב יהודה בר יחזקאל. ענה בלשון לזלול: מאן יהודה בר שויסקאל (לשון גנאי) שייטול לפני. סיפרו הדבר לרב יהודה, רב יהודה נידהו. אמרו לו שהוא רגיל לקרות לאנשים עבדים, הכריז רב יהודה עליו שהוא עבד.

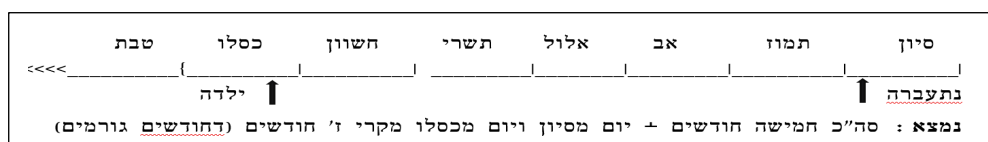
• עוד ביבמות (עח:): אמר רב חנא בר אדא – נתינים דוד גזר עליהם, שנאמר: "ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה...".

דכשניסה דוד לפייס את הגבעונים לא נתפייסו ולכן אמר: שלושה סימנים יש באומה זו (ישראל) הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים. ומי שאין בו סמנים אלו חוששים שמא גבעוני הוא.

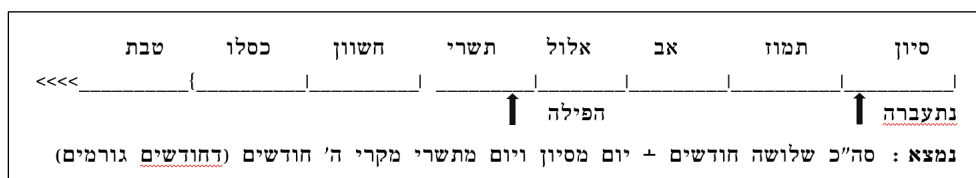
כיון שנתייחדה עם אחר.

סעיף יד²: אישה שילדה אחר חמישה חודשים משבא בעלה מחו"ץ

סעיף יד חלק 2: א. אשה שנתעברה מצעלה סוף סיון, וילדה תחילת כסליו, אף על פי שאין ביניהן רק חמשה חודשים (שלמים) לא חיישינן לזנה לומר שהיתה מעוברת קודם לכן, להחדשים גורמים, (עיין לקמן סימן קנ"ז סעיף ד'), והוא ליה בן ז' [בתשובת ר"י מינץ].

ב. ואפילו הפילה בתשרי, ושמעה הולד בזכה, לא חיישינן שהיתה מעוברת קודם לכן, לאפשר לו לזכות לחמשה חדשים אלא שהוא נפל ואינו ראוי להיות קיים [בב"י בשם תשובה שכך השיב הר"ר דוראן] (הובא בסוף הטור סי' קע"ח).

ואפילו סיפרה לפני אנשים – יכולה לומר ששיקרה.

לאפוקי הב"ח – שחולק, כל שפרסה נדה ודאי אינה מעוברת.

"וחיישינן לה"

פת"ש (טז) בשם בית מאיר: אישה שיש בה עדות כיעור ולא ממש עדות, וילדה קרוב לי"א חודשים (אחר שעזב בעלה), יש להתיר הוולד משם –
(א). רעק"א: דינה כפרוצה ביותר שנאמנת שהוולד מבעלה (כמ"ש הרמ"א לקמן סעיף טו).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אשה שנתעברה מצעלה"

עזב את אשתו כשהייתה נדה

פת"ש (טז): כ' ת' רעק"א – בעל שעזב את אשתו כשהייתה נדה אין ראיה שלא היתה מעוברת, דל"א מעוברת מסולקת דמים רק משהוכר עוברת.
והוסיף ת' נו"ב – יש להתיר מטעם נוסף, לפי שאין עדים שפרסה נדה אלא רק מפיה, והפה שאסר הוא הפה שהתיר.

ב). מטעם ס"ס: שמא - מבעלה, ואת"ל מאחר - שמא מגוי שהוולד כשר.

ג). צירוף נוסף - פסול יוחסין האידנא דינו כנפשות שלא דנים שלא בפניהם. וסיים הפת"ש: ודין הוולד ספק ממזר.

ערוך השלחן: אם אמרה שהוולד כשר, שהוא מבעלה, אינו ספק ממזר. ואף כשלא אומרת כן, הוולד כשר אם רוב העיר גויים, דאמרינן שהוא מגוי וכשר, אלא שפסול לכהונה.²¹

"לא חיוסין לבנה"

פת"ש (יז): בס' בית מאיר שפך סוללה בהרבה קושיות על מהר"מ מינץ והרמ"א. וגם מהרי"ט החליט לפסוק דלא כהר"י מינץ. ועוד פוסקים חלקו עליו. אך בת' נו"ב - פסק בפשיטות כהר"י מינץ והרמ"א. כ"ד חתם סופר בכיו"ב.

"דהחלקים גורמים"

סעיף טו: אשת איש שיצא עליה קול שמזנה תחת בעלה

סעיף טו: הכף הלך הרמ"מ: אשת איש שיצא עליה קול שהיתה מזנה תחת בעלה, והכל מרננים אחריה, אין חוששין לבניה שמא הם ממזרים, שרוב בעילות תולים בבעל. אבל היא בעצמה, חוששין לה משום זונה. וכהן חושש לה מדין תורה. (ולאם בעלה כהן, חוששין על זניה שהם חללים) [מהרי"ו]. וישראל, אם רוצה להתרחק מן הכיעור.

אפשר לעשות בדיקת רקמות (DNA) כדי להשפיע עליה שתודה שזינתה, אבל אינה ראויה להלכה.

²¹ הרב יעקב יוסף וצ"ל: כ' מהרשד"ם - אם הילד לדומה לבעל או לנואף, הדבר לא מעלה ולא מוריד.

ב. ואם היא פרוצה ביותר, חוששין אף לבנים.

ג. הגה: ומ"מ היא נאמנת לומר על זניה שהם כשרים [מהר"מ פאדוואה].

ד. היתה פרוכה כשהיתה פנויה או ארוסה, ולא היתה פרוכה לאחר נישואין, אף על פי שראוה מנאפת פעם אחת – זניה כשרים [ג"ז שם].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ב.

דין הדומה עצמה

פסק הרמב"ם: דין הדומה עצמה חוששים

לה משום זונה (כר' יוחנן).

והוסיף ת' מהרי"ו – הואיל וחוששים לה משום זונה, א"כ אם בעלה כהן חוששים לזרעה משום חללים, ובזה לא מהני אף שנאמר רוב בעילות אחר הבעל (הובא בד"מ). כ"ד הרמב"ם וה"ה.

ה"ה – וישראל אם רוצה להתרחק מן הכיעור יתרחק.

ב. סוטה (כז): בעי רב עמרם – היתה

פרוצה ביותר, מה דין בניה (שמא רוב בעילות אחר הנואף)? – תיקו. ופסק הרמב"ם' לחומרא.

חוששים לבניה

• רש"י – חשש ממזרות. כ"כ מהרא"י.

• והרא"ש במ בה"ג כ' – שפסול כהונה (שאף שבפרוצה ביותר אמרינן רוב בעילות אחר הבעל). כ"כ הגמ"י.

ג. מהר"ם פדואה: אף בפרוצה ביותר

נאמנת לומר שוולד זה מבעלה, ורק כשאינה כאן חוששים לבניה.

או לאסור הילד, כיון שאני המעבדה אינם יראי שמים. ואם ישאל שני רופאים זה שלא בפני זה יש לסמוך לצרף לסניף.

א. רמב"ם: אשת איש שיצא עליה קול

שהיתה מזונה תחת בעלה, והכל מרננים אחריה, אין חוששין לבניה שמא הם ממזרים, שרוב בעילות תולים בבעל.²²

דין ביתה?

סוטה (כו:): אמר שמואל – ישא אדם דומה ואל ישא בת דומה, שהדומה באה מטיפה כשרה, ובת הדומה מטיפה פסולה (דלא ס"ל לשמואל דרוב בעילות אחר הבעל).

ורבי יוחנן אמר – ישא בת דומה ואל ישא דומה, שבת הדומה בחזקת כשרות (שרוב בעילות אצל הבעל) והדומה אינה בחזקת כשרות. והילכתא: כרבי יוחנן

פירש הרמב"ם: דומה – אשת איש שיצא עליה קול שמזונה והכל מרננים אחריה.

דין בת הדומה

✓ רמב"ם: בת הדומה כשרה כר' יוחנן (שרוב בעילות אחר הבעל) ומותר לכתחילה לשאתה (ורש"י – מותר רק כשאי אפשר לשאת אחרת).

²² הרב יעקב יוסף זצ"ל: לברר כשרות הילד ע"י בדיקת DNA אין לסמוך ע"ז לגמרי להתיר

חכמים בין זקן לצעיר.

אוצר הפוסקים בשם לחם שערים:
אישה שנבעלה מיד אחר החופה ופעם
נוספת לאחר טבילה ויצא בעלה למדינת
הים. וראו עדים שנבעלה לאחר, מה דין
הוולד. האם נאמר אין אישה מתעברת
בביאה ראשונה, נמצא שאין כאן רוב
בעילות (הראויות להתעבר) מהבעל?

• מרש"י ונמ"י – משמע שבביאה אחת לא
תולים בבעל.

• אולם הר"ן כתב – שפעמים מתעברת
מביאה ראשונה. כ"כ נוב"ב.

"וכהן חושש לה"

ב"ש (כ"ד): היינו לכתחילה, אבל דיעבד
שנשאה אין מוצאים. וכן מ"ש אם בעלה
כהן חושש על בניה, היינו לכתחילה.

ת' שוב"י – דווקא בקלא דפסיק בדיעבד
לא תצא. אבל בקלא דלא פסיק אף
בדיעבד תצא. ולפ"ז: אישה תחת בעלה
שיצא עליה קלא דלא פסיק שזינתה תחתיו
ונתאלמנה ועמדה ונישאת לכהן – תצא
דהוי קול שלפני נישואין (והוי לכתחילה).

"אם בעלה כהן חוששים על צניה קהם

חללים"

ח"מ (טו): וכאן לא מהני רוב בעילות אחר
הבעל, שאם זינתה קודם שנתעברה אסורה
על בעלה כהן ואם אחר כך בא עליה בעלה
נעשית חללה והוולד חלל אף שהוא
מבעלה.

ואם ידוע שלא בא עליה בעלה אחר הקול
שזינתה, כגון שהלך בעלה ממנה ותיכף
יצא קול שזינתה, ואז ספק אם נתעברה
מבעלה קודם הליכתו קודם הקול. ואז ודאי

ד.מהר"ם פדואה: אף אם היתה פרוצה
ביותר בעודה ארוסה, אם לא היתה פרוצה
אחר נישואין תלינן בבעל אם יש זמן
משנשאת עד שילדה, הואיל ואל נשמע
עליה פריצות משנשאת. ואף אם ראוה פעם
אחת מנאפת לא מקרי פרוצה לפסול בניה
בממזרות.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. **"שיצא עליה קול"**

ח"מ (יד): ואף אם יש עדים שזינתה ממש
בניה לא ממזרים שרוב בעילות אחר
הבעל. ונקט "יצא עליה קול" משום סיפא,
שאם בעלה כהן אף על רינון, חושש לה
מדין תורה (של זונה). כ"כ הט"ז (ו) וב"ש.

"והכל מרננים"

ב"ש (כא): וזה חמור ממזנה בעיר (לקמן
ו/טז) שאין חוששים לה (וכאן חוששים לה
עצמה).

לאפוקי הב"ח – שמחלק הכא איירי באשת
איש ושם מיירי בפנויה (והב"ש חולק).

"שרוב בעילות תולים בבעל"

פת"ש (יב) בשם ת' חוט השני: וסומכים
ע"ז אף לעניין ירושה שהבן זה בנו.

ב"ש (כג): רוב בעילות – משום שהבעל
מצוי לה, מה שאין כן בארוסה אפילו בא
עליה הארוס ודאי, ולא אמרינן רוב
בעילות אחר הארוס, משום שאינו מצוי
לה.

רעק"א בשם מהרש"ל: כשבעל הדומה זקן
ל"א רוב בעילות אחר הבעל.
מ"מ אוצר הפוסקים – חולק, שלא חלקו

אף בפרוצה ביותר. כ"כ בה"ג, הגמ"י ומהרי"ו.

והגמ' (סוטה כז.) – מיירי לאיסור כהונה ולא חשש ממזרות.

ג. "על צניה שהם כשרים"

ט"ז (ח): זו דעת מהר"ם פדאווה שאף בפרוצה ביותר נמאנת שבניה כשרים, ולמד כן משמואל שאף בדומה אין אומרים רוב בעילות אחר הבעל, ובכל זאת נאמנת להכשיר בניה. ה"ה בפרוצה ביותר (דקי"ל כר' יוחנן) שנאמנת על בניה. כ"פ הרמ"א. ואין נראה, שאין ללמוד משמואל, כי לשמואל אף שאין רוב בעילות מהבעל, מ"מ גם אין רוב בעילות מאחרים. אבל בפרוצה ביותר חוששים שמא רוב בעילות מאחרים.

דכשם שאין הולד ממזר מכח דתולין בבעל קודם הליכתו ה"ה לאו חלל הוא והא בהא תליא.

כ"כ ב"ש (כה) – ואם בעלה ישראל, אף שזינתה במזיד בניה כשרים אף לכהונה. ופת"ש (כ) כ' בשם שיבת ציון – שהב"ש לא ראה דברי היש"ש שכ' בהדיא דאף דלא קי"ל כר"ח ולא הוי ממזר מדרבנן, מ"מ הולד פסול לכהונה. אך התוס' דחו דברי ר"ח. ובגמ' מוכח כדעת הב"ש דאפי' לכהונה לא נפסל הולד.

ב. "פרוצה ביותר חוששים אף לבנים"

ב"ש (כו): היינו חשש ממזרות שלא שייך רוב בעילות אחר הבעל. וכ"ה בפסקי מהרא"י ורש"י.

מיהו הרא"ש כ' – דאמרינן "רוב בעילות"

סעיף טז: שמעה שבעלה מת ונישאת ובא בעלה – דין הוולדות

שנולדו אח"כ מהשני מהראשון

סעיף טז: א. האשה שהלך בעלה למדינת הים (ושמעה שמת) ונישאת (לאחר),

והרי בעלה קיים – הולד מהשני ממזר גמור ומותר בממזרות.

ב. ואם הראשון חזר ובא עליה קודם שגרשה השני, וילדה – הוא ממזר מדרבנן, ואסור בממזרת גמורה ומותר בממזרת מדרבנן כיוצא בו.

ג. (אבל אם זינתה ואח"כ בא בעלה עליה, אין הולד ממזר) [מרדכי].

ונישאת ואח"כ בא בעלה – תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה... והוולד מזה ומזה ממזר.

פרש"י: מזה ומזה ממזר – אם ילדה משני – ממזר גמור, ואם החזירה הראשון וילדה

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שמעה שמת בעלה ונישאת

א. יבמות (פז): האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה "מת בעלך",

ממנו – ממזר מדרבנן.

ממזר.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "מהשני ממזר גמור"

ח"מ (יז) בשם הטור: היינו דווקא לפני גירושי ראשון, אבל אחר גירושי ראשון הוא רק ממזר מדרבנן.

ספק קב ונקי: חתן וכלה שהגיעו לאולם לחתונה, הסתבר שהסתבא רבה של הכלה הייתה נשואה לסבא רבה של החתן. בזמן השואה הסבא נלקח למשרפות, וחשבה הסבתא שוודאי בעלה מת. לאחר כמה שנים קיבלה היתר נישואים ונישאה, וכלה זו היא נינה מהבעל השני – האם מותרת להינשא לחתן, או דינה כממזרת שאסורה? עיין עיונים-5 שבסוף הסימן, תשובת הרה"ג הרב אלישיב זצ"ל.

ב. "קודם שגרשה השני"

ח"מ (יז): הא לאחר שגרשה השני נתעברה מן הראשון לא הוי ממזר לדעת הרמב"ם, דאפילו מחזיר גרושתו לא הוי ממזר דאינה רק חייבי לאוין מכ"ש גרושה מאיש אחר. אבל אם בא עליה השני אחר שגרשה הראשון אפ"ה הוי ממזר מדרבנן כ"כ הטור לקמן סוף סי' י"ז.

מיהו מלשון התוס' משמע שמראשון לעולם הוי ממזר (פי' אפילו אחר שגרשה השני, עיין שם).

"קודם שגרשה השני ממזר דרבנן"

ב"ש (כו): טעמו משום קנס שקנסה לאישה כדי שתדייק לפני נישואיה, ולכן קודם שגרשה השני עדיין מעשיה קיימים

ב.שם (פט:): מבעלה ממזר – והרי הוא בעלה? קנסא דרבנן שיהא ספק ממזר ולא ישא ממזרת ודאי ולא ישראלית. רמב"ם – מ"מ מותר בממזרת דרבנן.

מהראשון ממזר מדרבנן

• **✓ רמב"ם** – רק אם בא עליה קודם שגרשה השני, אבל אחר שגרשה השני לא הוי ממזר, דלא גרע ממחזיר גרושתו לאחר שנישאת לאחר (שהוא רק לאו ואין בו ממזרות).

• **ובדעת התוס'** נחלקו האחרונים – ח"מ – אף אחר שגרשה השני הוי ממזר אם החזירה הראשון. מיהו הב"ש – דעת התוס' כמו הרמב"ם, דלא הוי ממזר. כ"כ חידושי לחם אבירים ות' מהריבל"ח.

[סיכום: אם הראשון החזירה אחר שהשני גירשה ונולד בן :

• רמב"ם – הוולד כשר. כ"כ ב"ש בדעת התוס', ושאר פוסקים.

• ח"מ בדעת התוס' – הוולד ממזר]

ג. ואם זינתה עם אחר

מרדכי: אבל אם זינתה עם אחר ואח"כ בא עליה בעלה וילדה – לא הוי ממזר.

כ"כ רי"ו לאפוקי ר"ח דס"ל שאף סוטה שבא עליה בעלה הוי ממזר מדרבנן.

וח"מ (יח) – דין זה מוזכר בתוספות (יבמות מט) והרא"ש, דלא כר"ח. שפסקו – שבסוטה הוי ממזר מדרבנן. ולא ידעתי למה הביא הרב דין זה בשם המרדכי לבדו.

כ' רבינו ירוחם: נדה הבא עליה אין הולד

השני אין מועילים כלל להקל, דלא באו אלא מפני החשד של הרואים).

נמצא שחשש ממזרות אינו מצד איסור של אשת איש, אלא מצד דעבר על איסור דרבנן שאסרוהו עליו מצד הקנס. ועשו כאן חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, דהיינו בממזר של תורה אינו אלא מאיסור אשת איש או חייבי כריתות, אבל כאן שהיא מותרת מן התורה לשניהם שהרי בטעות ניסת, אלא שחכמים קנסוהו ואסרו על שניהם ובזה דווקא גזרו משום דתידוק קודם שתנשא.

[סיכום: כשנתן אחד מהם גט והתעברה מהשני לפי הרמב"ם – לא הוי ממזר. לפי התוס' – הוי ממזר דרבנן דלא מהני גט, וכנ"ד הטור].

ותימה על השו"ע שכאן פסק כאן כהרמב"ם דהגירושין של השני מועילים וא"כ כ"ש דגירושין הראשונים מועילים. וב (יז-טו) פסק כהטור דאמר דאף אחר גירושין הראשון הוי הוולד מהשני ממזר דרבנן והיינו כהתוס' והטור?

ותשובת מהר"ל חביב אחר שדן במחלוקת מסיק להלכה כהרמב"ם מאחר שרבים כתבו. וא"כ בשניהם מהני גט של אחד לגבי השני.

"כיוצא בו"

ט"ז (י): פ' שהוא ג"כ נולד בסגנון זה, אבל שאר ספק ממזר דעלמא אוסר ב"י, דשם יש ספק איסור דאורייתא דאפילו בספק איסור כמ"ש בסי' זה לקמן.

כ' הבאר היטב: מי שהוציאה בעלה בגלל חשד עם פלוני, מרצונו וב"ד לא הזיקו, כיון שלא היו עדי טומאה ולא

לכן הוולד מהראשון ממזר מדרבנן, אבל אחר גירושין השני שבטלו מעשיה – לא קנסו אותה.

אבל אם גירש ראשון וילדה מן השני לכ"ע הוי ממזר (מדרבנן) שעדיין שייך קנס, שעדיין לא בטלו מעשיה.

"ממזר דרבנן"

ט"ז (ט): הטעם שצריכה גט משני ולא חשבינן לזנות בעלמא, דגזרינן שמא יאמרו הרואים הראשון חי סבורים ששני זה נשאה ע"י שגרשה הראשון, ואשת איש גמורה (לשני) ואם מוציאה בלא גט נמצא אשת איש יוצאת בלא גט.

ב"ש (כז): ואם גירשה הראשון והשני, והלכה וזינתה עם השני – הוולד לכו"ע לא הוי ממזר. (לאפוקי מהר"י צהלון דס"ל – שמשני לעולם הוי ממזר).

ט"ז (ט): מחלוקת הרמב"ם והתוס' –

■ סעיף זה הוא דעת הרמב"ם שאין הולד ממזר מדרבנן אלא אם נולד קודם גירושין השני.

ופי' ה"ה – וודאי אחר שגירשה השני אפילו אם היה הראשון כמחזיר גרושתו משניסת הא קי"ל שאין ממזר מחייבי לאוין ולא קנסו בהם חכמים. אבל לא נתגרשה מן ב' עשאוה כאשת איש מן השני.

כלומר: כל שאין עליה שם אשת איש (בין מהראשון ובין מהשני, שגרשוה) אף על גב דאסור לבא עליה לא הראשון ולא השני מ"מ אין שייכות ממזרות על הולד אף על גב שנולד באיסור.

■ והתוס' בשם ר"י – אפי' גרשה הראשון הוולד משני ממזר. וכן הוולד מהראשון ממזר אף אחר גירושין השני (לפי שגירושין

אך אין עדים על הגירושין או מיתת הבעל
אלא קול הברה שהיא פנויה וילדה:
הר"י הלבן – החמיר על בנה מחשש
ממזרות.
ורבנו חיים הכהן כ' – דאין לחוש. ויצא
הדבר בהיתר והתירוה.

עדי כיעור, והלכה ונישאת לנחשד וילדה
– הוולד לא הוי ממזר אף לא מדרבנן (הר"י
אדרבי).

ד"מ (ו) בשם או"י: האישה שהייתה נשואה
ואח"כ הייתה מוחזקת כגרושה או אלמנה,

סעיף יז: מי שחציו עבד וחציו בן חורין שבא על אשת איש

**סעיף יז: א. מי שחציו עבד וחציו בן חורין שבא על אשת איש, הולד אין
לו תקנה מפני שצד ממזרת וצד כשרות מעורבים בו. ב. לפיכך אסור אף
בשפחה, ובניו כמותו לעולם.**

פירוש: מי שחציו עבד וחציו בן חורין (כגון עבד של שני שותפים שאחד שחררו) שיש בו צד
חורין (שדינו כישראל) ויש בו צד עבדות, אם בא על אשת איש וילדה יש לוולד חומרה משני
בכיוונים:
מצד החירות שבו – הוולד ממזר, כדין ישראל שבא על אשת איש.
מצד עבדות שיש בו – אין הוולד ממזר (גוי ועבד שבא על בא ישראל הוולד ישראל כשר, כמ"ש
לקמן סעיף י"ט), אבל יהיה אסור בשפחה (מצד כשרות שבו), וכ"ש שיהיה אסור בבת ישראל
מצד עבדות שיש בו. ובניו כמותו לעולם.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (מה:): א"ר יהודה – מי שחציו
עבד וחציו בן חורין הבא על אשת איש –
אותו וולד אין לו תקנה, לפי שנמצא צד
חירות שבו משתמש באשת איש.
פרש"י: אע"פ שאם היה כולו עבד הוולד
כשר (שאין ממזרות מגוי ועבד) הכא ממזר
משום צד חירות שבו, כשאר ישראל הבא
על אשת איש שהוולד ממזר.

ב. כ' הרמב"ם: והוולד אסור אף בשפחה
(משום צד ישראל שבו), ובניו כמותו לעולם.
(לאפוקי רש"י. ראה ענפי הלכה).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אין לו תקנה"

ח"מ (יט) בשם הרמ"ע: לפי רש"י – אין
לו תקנה בבת ישראל לפי שממזר גמור
הוא, אבל מותר בשפחה (שממזר גמור מותר
בשפחה).
לאפוקי הרמב"ם ושו"ע – דס"ל אין לו
תקנה כלל כיון שהוא ספק. ודברי רש"י
מוסכמים יותר

[סיכום: אין לו תקנה
לרש"י – אין לו תקנה בבת ישראל אבל מותר
בשפחה.
לרמב"ם – אסור בין בבת ישראל בין בשפחה].

ה"נ יהיה מותר בשפחה (בשלמא לטעם של הר"ן י"ל בזה לא שייך לומר דקדש ועומד אלא לטעמא דהרמב"ם קשה).

ב"ש (כט): אבל יכול לישא גיורת, וכן בתו אינה יכולה לישא רק לגר, ובניו ממזרים כמ"ש בסעיף כ"ב.

ב. "אסור אף בשפחה"

ב"ש (כח): בש"ס איתא אותו ולד אין לו תקנה בבת ישראל, משמע דמותר בשפחה. והרמב"ם פי' דאין לו תקנה כלל אפילו בשפחה כיון מצד עבדות הוא כשר. וקשה: למה הוא אסור בשפחה, הרי ממזר מותר בשפחה משום תקנת הבנים (כדלעיל)

סעיף י"ז: נישאו עם ממזר, הוולד ממזר

סעיף י"ז: ישראל שנשא ממזרת, או ממזר שנשא ישראלית, הולד ממזר לעולם.

ואיזהו? ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ונתיין. יבמות (עח:): משנה - הממזרים אסורים איסור עולם.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

קידושין (סו:): משנה - כל מקום שיש קידושין ויש עבירה הוולד הולך אחר הפגום שבשניהם.

סעיף י"ט: גוי שבא על ממזרת, או על בת ישראל

סעיף י"ט: א. גוי ועבד שבאו על הממזרת - הולד ממזר. ב. ואם באו על בת ישראל, בין פנויה בין אשת איש - הולד כשר, ופגום לכהונה.

ב"י - לפ"ז כיון שגוי ועבד לאו בני הויה נינהו לא נקרא הוולד על שמם, אלא על שם בת ישראל והם ממזרים כמותה (לפי הכלל כשאין קידושין תופסים, הוולד כמותה). כ"פ הרמב"ם.

ב. גוי ועבד שבאו על בת ישראל

יבמות (מה:): גוי ועבד הבא על בת ישראל הוולד כשר.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. גוי שבא על ממזרת

קידושין (סח:): הבא על שפחה וולדה כמותה, מנ"ל? מדכתיב: "כי תהיינה... וילדו לו". כל מקום שיש 'הויה' קרינן "וילדו לו" (שהוולד כמותו) לאפוקי שפחה שאין תופסים בה קידושין (הוולד עבד כמותה).

ההיא סמיא (ההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל... כי אתא שליח אמר אשתו זינתה. אתא לקמיה דמר שמואל א"ל: אי מהימן לך (השליח כמו ב' עדים) זיל אפקה ואי לא לא תפיק).

ואם הכלה לא מאמינה לסבתא שחושבת שהיא מבולבלת - מותר לבוא בקהל.

שאלה: האם אפשר להשפיע על הכלה לא להאמין לסבתא, בגלל חזקת כשרות הכלה, על סמך מה שכתב החתם סופר: שאישה שאמרה לבעלה שנטמאה שאין להאמינה, ואם הבעל רוצה להאמינה אפשר לשכנעו לא להאמין שלא תיאסר עליו. ועוד שבזמן הזה שיש חרם רבנו גרשום לפי הרמ"א (קעח/ט) מנדים הבעל אם מאמינה (שמא רוצה לגרשה ומוצא עילה כאן)?

תשובה: יש לחלק בין המקרים:

ב "טמאה אני לך", יש דין חכמים שאינה נאמנת, שחיישינן שמא נתנה עייניה באחר ולכן אומרת שהיא טמאה שבעלה יגרשנה. ולכן אפשר גם לשכנע הבעל שלא יאמין לה, מה שאין כן כאן.

ולכן אם הכלה מאמינה לסבתא בליבה פנימה דין הכלה כממזרת ואסורה לחתן.

אה"ע ה: דין פצוע דכא וכרות שפכה ואיסור סירוס לאדם

ולבהמה ולעוף, ובו י"ד סעיפים

הנושאים שבסימן זה:

- סעיף א: במי מותר פצוע דכא, פצוע דכא כהן..... 138
- סעיף ב: איזהו פצוע דכא וכרות שופכה..... 141
- סעיף ג: נחתך הגיד כקולמוס או כמרזב..... 143
- סעיף ד: ניקבה העטרה, חזר ונסתם..... 144
- סעיף ה: ניקב למטה מהעטרה שכנגדו למעלה בתוך העטרה..... 145
- סעיף ו: נסתם שביל הזרע..... 146
- סעיף ז: נכרתה, נידוכה, חסרה או ניקבה הביצה..... 147
- סעיף זז: נכרתה, או נידוכה או חסרה מחוטי הביצים..... 148
- סעיף ט: ניקב החוט לשביל מי רגלים..... 148
- סעיף י: כרתו לו ביצה מחמת חולי..... 148
- סעיף יא: אסור להפסיד אברי הזרע..... 150
- סעיף יב: לשתות כוס של עיקרין..... 152

- סעיף יג: שסה בו כלב עד שעשאו כרות שופכה.....153
 סעיף יד:1: לומר לגוי לסרס בהמתו.....154
 סעיף יד:2: לתת בהמה ועוף לגוי כשיש חשש שיסרסם.....155

הקדמה

אומרים: אף אם נפגעו כתוצאה ממחלה – הריהו כשר לבוא בקהל.
 כרות שופכה: אדם שאיבר הזכרות שלו נחתך, ולא נשאר מן העטרה אפילו כחוט השערה.
 אסור ל"כרות שפכה" לבוא בקהל, כלומר: לשאת אשה מישראל, שנאמר: "לא יבוא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה'". ברם, מותר לו לשאת גיורת או שפחה כנענית משוחררת, שכן גרים ומשוחררים אינם בכלל קהל – "קהל גרים אינו קרוי קהל". אין "כרות שפכה" פסול מלבוא בקהל אלא כשאבר זכרותו נכרת בידי אדם, אבל אם נכרת בידי שמים, כגון שנולד כך – ויש אומרים: אף אם נכרת כתוצאה ממחלה – הריהו כשר לבוא בקהל.

דברים (כג, ב): לֹא־יָבֹא פְּצוּע־דָּכָא וְכָרוֹת שְׁפִכָּה בְּקֶהֱל ה'! ופרש"י: פצוע דכה – שנפצעו או שנדכאו ביצים שלו. וכרות שפכה – שנכרתת הגיד ושוב אינו יורה קילוח זרע אלא שופך ושותת ואינו מוליד.
 פצוע דכא: אדם שאשכיו (שניהם או אחד מהם) פגועים קשות ואינו יכול להוליד.
 אסור ל"פצוע דכא" לבוא בקהל, כלומר: לשאת אשה מישראל, שנאמר: "לא יבוא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה'". ברם, מותר לו לשאת גיורת או שפחה כנענית משוחררת, שכן גרים ומשוחררים אינם בכלל קהל – "קהל גרים אינו קרוי קהל".
 אין "פצוע דכא" פסול מלבוא בקהל אלא כשאשכיו נפגעו בידי אדם, אבל אם נפגעו בידי שמים, כגון שנולד כך – ויש

מבנה האנטומי של אברי המין בזכר (נשמת אברהם דף פט)

המשותף לתוך הגיד שבו עוברים השתן והזרע החוצה.
 אף שלפי הגמ' (בכורות מד:) יש שני שבילים, בימנו רואים שהם רק שביל אחד ביציאה, אלא שבזמן קיום יחסי מין נסתם שביל השתן כדי שהזרע לא יחזור לכיס השתן. וכ' החזו"א שבימנו נשתנו הטבעים.

ב' ביצים כ"א בכיס נפרד (האשך) שיורד מהבטן לכיס עוד לפני הלידה. מכל אשך עולה שביל הזרע לתוך הבטן ושם עובר דרך הערמונית (פרוסטטא). משלפוחית השתן יוצא צינור השתן דרך הערמונית ושם נפגש עם שביל הזרע ומתאחדים לצינור אחד, ומשם ממשיך בצינור

סעיף א: במי מותר פצוע דכא, פצוע דכא כהן

סעיף א: ^אפצוע דכא וכרות שפכה אסורים לישא ישראלית ומותרים

בגירות ומשוחררת.

^בואפילו כהן שהוא פצוע דכא מותר לישא גיורת ומשוחררת, לפי שאינו בקדושתו. ואפילו נתינה או אחת מהספקות מותרת לו, הואיל ופצוע דכא אסור לבא בקהל לא גזרו על הנתינים ולא על הספיקות.

^גאבל אסור בממזרת ודאית, שהרי אסורה מן התורה. ^דויס מתירים, לפי בממזלת [טור והראב"ד והרשב"א].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^איבמות (עו.): משנה – פצוע דכא וכרות שפכה מותרים בגירות ומשוחררת ואינם אסורים אלא מלבוא בקהל, שנאמר "לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל השם".²⁵

ב. פצוע דכא כהן

גמ': בעו מרב ששת – פצוע דכא כהן מהו בגירות, האם הוא בקדושתו ואסור, או לאו בקדושתו הוא ומותר?
א"ל תניתוה – פצוע דכא מותר בנתינה. ואי ס"ד שפצוע דכא (ישראל) בקדושתו הוא, איך מותר בנתינה (משמע שאינו

בקדושתו ולכן גם כהן אינו בקדושתו).
אמר רבא: האיסור בנתינה אינו בגלל קדושה, אלא שמא ילד בן וילך לע"ז. וה"מ בגיותן אבל כשנתגירו מותרים בישראל אלא שחכמים גזרו, וה"מ מי שבר ילודה הוא אבל פצוע דכא שאינו מוליד לא גזרו חכמים.

[כלומר: פצוע דכא ישראל נשאר בקדושתו, ורק בנתינה מותר כיון שאינו מוליד ילדים שילכו לע"ז. ולפ"ז: אף פצוע דכא כהן נשאר בקדושתו, ואסור בגירות ונתינה].

הדר אמר רבא – אין בגוי איסור חתנות, ורק לאחר שהתגירו יש איסור דאורייתא בנתינה. וכיון שפצוע דכא ישראל מותר הנתינה (כמו שכתבה הברייתא), משמע

יותר. יש להתירו באשתו מס"ס: (א). לפי הרמב"ם – כל שנכרת ע"י רופאים נשאר כשר. כ"ד התוס'. (ב). לפי החזו"א – רק שכורת איברים שמחוץ גוף נעשה כרות שופכה. אבל ניתוק שבתוך הגוף לא פוסל. כ"פ הרב פרנק, ציץ אליעזר. מ"מ אפשר לבקש מהרופא לא לנתק שבילי הזרע, אא"כ יש שם גידול ממאיר שאז חייבים לחתוך.

²⁵הרב יעקב יוסף זצ"ל: ניתוח פרוסטטא – כשהערמונית גדלה לוחצת על שביל ושתן וגורם לעצירת השתן. לכן מנתחים להקטין או להוריד הערמונית, כיון שגם שבילי הזרע עוברים בערמונית מנתקים גם אותם כדי למנוע זיהומים בגוף. עי"כ נעשה עקר שאינו מוליד, אמנם יש לו עוד קישוי האבר ויכול לחיות חיי אישות אבל זרע אינו יכול להוציא

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ב. "לפי שאינו בקדושתו"

ח"מ (א): קשה על הרמב"ם (פ"ו מהלכות ביאות מקדש) שמנה המומין וכרות שפכה אחת מהן, וכתב שם שהבעל מום אוכל בקדשי קדשים משמע דלא הוי זר?
ופת"ש (א) – ל"ק, התם מיירי פצוע דכא ע"י חולי שכשר (כמ"ש בש"ע לקמן ס"י).

(ובס' בית מאיר כתב ולעד"נ שכל הנאמר בו אינו בקדושתו היינו רק לענין קדושת הזיווג ומשום שאסור בקהל, אבל לעינינים אחרים כהן גמור הוא).

"או א' מהספקות"

ב"ש (ב): לכאורה תימה למה מותר בספקות הא קי"ל ממזר ודאי אסור בספק ממזרת ולמה ספק ממזרת מותרת בפצוע דכא? ואף דקהל ודאי לא יבוא ובקהל ספק יבוא, היינו מדאורייתא ומ"מ קי"ל ספיקות בודאי אסורים?
וי"ל דלרמב"ם – מותר פצוע דכא לישא שפחה דהא איסור שפחה רק מדרבנן.

"לא גזרו על הנתינים"

אבני מילואים (ב): כתב ב"ש שלפי הרמב"ם פצוע דכא מותר לישא שפחה, דהא איסור שפחה רק מדרבנן.
ואינו מוכרח דכיון דאפי' לממזר לא התירו בשפחה לדעת הרמב"ם אלא משום תקנת הולד וכיון דפצוע דכא אינו מוליד ולית ב' משום תקנת הולד א"כ אסור מדרבנן.
אוצר הפוסקים: פצוע דכא שעבר ונשא ישראלית:
שפתי חכמים – לא יוציא.

שאינו בקדושתו, ולכן גם פצוע דכא כהן מותר בנתינה כרב ששת.

ב. שיטת הראשונים – פצוע דכא:

• רמב"ם – פסק כרב ששת: פצוע דכא כהן או ישראל מותר בגיורת ומשוחררת ונתינה ובכל אחד מהספקות, לפי שאינו בקדושתו. אבל אסור בממזרת (המגיד – שממזרת מפורש בתורה ואיסורם שווה בכל).
ולפ"ז: כהן פצוע דכא דינו כזר, לא ישא כפיו ויכול לטמא למתים, שאין עליו שום קדושת כהן.

(ודנו הפוסקים מה דין כהן פצוע דכא בגרושה וחללה (לפי הרמב"ם): שהב"ש כ' – לאסור כמו בממזרת, שהרי מפורש בתורה. והח"מ כ' – שמותר כמו בגיורת שאסורה משום זונה המפורש בתורה).

• ראב"ד, רשב"א והטור – הלכה כרבא בתרייתא, שאיסור נתינים אף לאחר גיור מהתורה ואיסורם שווה בכל, והתירו לפצוע דכא. ולכן פצוע דכא (אף כהן) מותר בכל: גיורת, משוחררת, ממזרת וחללה.

• בעל המאור – הלכה כרבא קמייתא, שפצוע דכא נשאר בקדושתו. ולכן פצוע דכא כהן אסור בגיורת נתינה וממזרת, ורק ישראל מותר בנתינה (כמו שכתוב בברייתא, לפי שאיסורן מדרבנן).

כהן פצוע דכא האם מותר

בממזרת?

ג. בעל המאור – אסור בממזרת. וכנ"ד הרי"ף והרמב"ם.

ד. ראב"ד והרשב"א – מותר אף בממזרת.

כ"ד חוט המשולש, אלא שלא חיישינן שיתרפא ומותר לישא הפסולות לו, מ"מ אם מרגיש שהתרפא יגרשנה.

• והשואל ומשיב כ' – כיון שנשא בהיתר שוב לא חייב לגרשה. כ"פ הגרש"ז אורבאך שלא חייב לגרשה, ולכן הוולד כשר ואינו חלל.

אבל פני משה פסק – שיוציא. כ"ד ב"ש, באה"ט והחת"ס.

פצוע דכא כהן שנשא גיורת

ואח"כ נתרפא, האם חייב לגרשה?

• חת"ס כ' – חייב לגרשה, ולכן מי שניקב הגיד שלו אסור לישא מהפסולות, שמא יסתם החור ונמצא שהיה כשר למפרע. כ"ד הבית יצחק.

סעיף ב: איזהו פצוע דכא וכרות שופכה

סעיף ב: א. איזהו פצוע דכא, כל שנפצעו הביצים שלו. וכרות שפכה, כל שנכרת הגיד שלו.

ב. ובשלשה אברים אפשר שיפסל הזכר: בגיד ובביצים ובשבילים שבהם מתבשל שכבת זרע, והם הנקראים חוטי ביצים. וכיון שנפצע אחד משלשה איברים אלו או נכרת או נידך (פי' נתמעך מענין פלוע לכול), הרי זה פסול. כיצד, נפצע הגיד או נידך, או שנכרתה העטרה או למעלה מהעטרה, פסול.

ג. ואם נכרת מראש העטרה ונשתייר ממנה אפי' כחוט השערה מוקף לכל הגיד (ט"ז – זו גרסת הרמב"ם, וגרסת הטור – לרוב הגיד), כשר.

תלויים בהם, ובין נתמעך אחד מהם או שנכרת אחד מהם – ה"ז פסול. פרש"י: נפצע – מכת חרב וסכין.

ג. כ' הטור: בראש הגיד יש בשר והוא גבוה ומקיף סביב הגיד שנקרא עטרה, ואותו ובשר אין דינו כשאר גיד.

[השו"ע מפרט והולך:

ס"ב: אפילו נחתך כולו ולא נשאר אלא מלא החוט כשר.

ס"ד: ניקב למטה מהעטרה לצד קרקע – כשר.

ס"ד: ניקב בעטרה עצמה, אם הנקב גדול

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (ע): משנה – איזהו פצוע דכא? כל שנפצעו ביצים שלו, אפילו אחת מהן. כרות שפכה כל שהכרת הגיד שלו.

ב. גמ' (ע.ה): אמר רבא –

פצוע – בכולן: בין שנפצע הגיד, בין שנפצעו ביצים, בין שנפצעו חוטי ביצים. דך בכולן וכו'. כרות – בכולן וכו'. כ"פ הטור – כל שנפצע הגיד או הביצים או אפילו אחד מהם או החוטים שהביצים

הוליד, ואח"כ נפטרה אשתו. וכיון שהרגיש לפעמים כאבים הלך לרופא וראה שביצה שמאלית נידוכה בקצת מקומות, אך אין ידוע אם היא מחמת אותו מקרה או לא, מה דינו?

שני חכמי הדור רצו להתירו מ'ד' סיבות: (א). כיון שיש לו סמני בגרות (שערות באותו מקום) ולפי הרמב"ם סריס אדם אינו מביא שערות לעולם, לכן ודאי אינו סריס אדם (וסריס חמה מותר).

(ב). כיון שאין ידוע איך נידוך הוי ספק סריס אדם או סריס שמים. וספק מותר לבוא בקהל כמו בספק ממזר.

(ג). לפי ר"ת אם נשארה ביצה ימנית כשר, וה"ה בפצוע או דך בביצה שמאלית כשר. (ד). כיון שרק מיעוט ביצה נידוכה לא נחשב דך, ואף אם הוי ספק, הספק מותר.

ואין לסמוך על ג' סיבות ראשונות.

(א). מחמת סימנים אין לסמוך שאינו פצוע, דילמא שומא נינהו.

(ב). אף בספק פצוע דכא אסרו.

(ג). אין לסמוך על היתר ביצה אחת.

(ד). אמנם היתר רביעי, בפצוע דכא אף במקצת נפסל, אבל בדך אינו נפסל רק בכולו או רובו. ואפשר להתיר בצירוף סניפים נוספים, כגון: דעת ר"ת שמכשיר בביצה אחת. ספק אולי נולד כך (והוי בידי שמים שמותר). אולי אינו דך כלל, שדך רק שנתמעך ולא נעשה דך במקום אחד. ואולי דך הוא רק כשנימוק.

ולכן יש להקל. .

ג. "מוקף כל הגיד" (רמב"ם)

ב"ש (ד): ויש בזה ג' שיטות –

ששכבת זרע יוצא משם – פסול, ואם לאו – כשר. ואם נסתם הנקב – חזר להכשרו (ס"ד). ס"ה: נקב מפולש בראש הגיד ויוצא למטה מהעטרה – פסול.]

ש"ס (ע): משנה – ואם נשתייר מהעטרה אפילו כחוט השערה על פי רובה וכלפי הראש – כשר.

פרש"י: כלפי הגוף – לצד הגוף נשתייר מלא השערה על פני רוב הקיפה. אבל אם כלפי הגוף נחתך כל הבשר ונשאר (בקצה) כלפי הקרקע – פסול.

ה"ה – לפי הרמב"ם צריך להשתייר חוט שערה לכל הקף הגיד (ב"י – כך גרסתו בגמ').

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"פצוע דכא"

א.

ב"ש (ג): פצוע – היינו ע"י מכת חרב או סכין. דכא – שנידוך ע"י שום דבר. כרות – נכרת לשנים.

באחד מכל אלו חזקה שאינו מוליד, ואם נשא אישה והוליד בידוע שבניו ממזרים (שלטי גיבורים בשם ריא"ז). כ"כ מרדכי, סמ"ג, טור בשם רא"מ – בניקב חזקת בניו ממזרים. וניקב בכלל פצוע.

ולדעת כמה פוסקים אין רפואה לכרות שפכה. ואף דאיתא בש"ס ניקב ונסתם כשר (ש"מ דיש לו רפואה), מ"מ נראה אם הוליד לא תלינן שנתרפא אלא אם כן בידוע שנתרפא.

פת"ש (א) בשם ת' נו"ב: אדם שבילדותו אחזו נער במבושיו ומיעך לו בביצים, והרגיש כאב גדול ולא השגית. לאחר שנים גדל ונשא אישה ושהה עמה ב' שנים ולא

(ב). רש"י - צריך להישאר רוב ההיקף העטרה, אבל דווקא קרוב לגוף.
(ג). רי"ו - בעינן תרתי, צריך להקיף כל ההיקף וקרוב לגוף.²⁶

(א). רמב"ם - צריך להקיף כל הגיד, אך אין קפידא אם נחתך בשר העטרה קרוב לגוף ונשאר חוט המקיף כל הגיד שאינו קרוב לגוף (בקצה הגיד).

סעיף ג: נחתך הגיד כקולמוס או כמרזב

סעיף ג: נחתך מהגיד למעלה מעטרה בשפוע כקולמוס - כשר. כמרזב, שניטל חללו של גיד ונשארו הדפנות: לרש"י והרא"ש - פסול. להרמב"ם - כשר.

ורב חסדא אמר בהיפוך: כמרזב כשרה. כקולמוס פסולה. וטעמו: כקולמוס גריד, (פי' הואיל והגיד צר, אין הגיד מתחמם בשעת תשמיש במקום התשמיש, ועל כן אין שכבת הזרע מקלחת אלא שותתת, ואינה ראויה להולדה). כמרזב לא גריד (פי' הגיד מתחמם בנגיעתו במקום תשמיש, שהרי לא נחסר מעוביו כלום).
ההוא עובדא דהוה במתא מחסיא, שפייה מר בר רב אשי כקולמוס ואכשריה.
אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא, הלכתא: בין כקולמוס בין כמרזב - כשרה.

עם גרורות בגוף, יש לכרות שני הביצים, אף שהן בריאות, כדי להפסיק הפרשת ההורמונים, ובזה עוצרים התפשטות המחלה. פסק אגרות משה - שמותר להוריד הביצים מחשש פיקוח נפש.
אבל ישנה מחלוקת האם מותר לו לבוא בקהל: יש - אוסרים, כיון שהביצים היו בריאות. ויש מתירים. כ"כ מנחת יצחק שא"צ להפרישו מאשתו. כ"ד חלקת יואב שכל שנעשה משום פיקוח נפש לא מקרי פצוע דכא. כ"ד ציץ אליעזר.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

יבמות (ע"ה): אמר רב הונא - אם נחתך הגיד ונעשה כקולמוס (שהוא חתוך באלכסון כדי לכתוב בו) - כשרה. נחקק הגיד כמרזב כמו צינור פתוח מצידו העליון אך יש לו דפנות, והחקק הוא באמצע - פסולה.
טעמו של רב הונא: כמרזב שליט בה אוריא, (פי' שנכנס אור אל בין דפנות הגיד ומתקרר הגיד לתוכו ואין מתבשל בתוכו שכבת הזרע ואינו מוליד). ואילו כקולמוס לא שליט בה אוריא.

²⁶ נשמת אברהם (דף צג): תינוק שהביצה שלו לא ירדה לאשך אלא נמצאת בחלל הגוף, בד"כ יורדת עד שנה. אם לא ירדה צריך לנתחו משני סיבות: (א). יש סיכוי גבוה (30-20%) שתתהפך להיות ממאירה. (ב). ביצה זו שאינה פעילה מפריעה לפעולת הביצה התקינה. לכן צריך לנתח ולהוציא הביצה. לפי הגרש"ז אורבאך אין איסור להוציא הביצה, כיון שזה נקרא סריס חמה שלא נפסל, ועוד שיש בזה סכנה. כ"כ להתיר אגרות משה.
עוד שם: כשיש סרטן בערמונית במצב מתקדם

זוטרא, וההוא עובדה לא היה תחילתו כמרזב (שכמרזב כשר) אלא צורה אחרת ועשאו כקולמוס, וה"ה אם היה עושאו כמרזב היה כשר.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"נחתך מהגיד"

ח"מ (ג): צריך לומר דניקב למעלה מעטרה גרע מנחתך, דהנקב מגיע עד החלל ויצא דרך הנקב ש"ז, מה שאין כן בנחתך הוא מבחוץ או שנאמר דנקב הוא דווקא מפולש.

ב"ש (ה): נחתך מהגיד - כ"כ הרמב"ם, ומדייק דנחתך מהגיד היינו והעטרה קיימת, דס"ל דצריך להקיף כל הגיד אלא איירי שנגרר הבשר עד שנתגלה שפופרת ש"ז והעטרה קיימת.

פרש"י: כקולמוס - כחיתוך קולמוס שמחתכין את חודו באלכסון לכתוב בה. כמרזב - שנחקק כסילון ויש לו דפנות מב' צדדים והחקק באמצע כמין צנור. כמרזב שליט בה אורא - הרוח נכנס לתוך הדפנות ומתקרקר הגיד לתוכו ואין הזרע מתבשל. כקולמוס - לא שליט אורא בתוך הגיד ומתבשל הזרע בחימום כהלכתו. ההוא עובדא - דהוה כמרזב. שפייה - חתך הבשר מכל צד ונטל דופני מרזב ועשאו כקולמוס ואכשריה כרב הונא.

להלכה:

- רש"י והרא"ש - מההוא עובדה משמע שכמרזב פסול, מאחר ששפיה להכשירו, אבל כקולמוס כשר.
- והרמב"ם - בשניהם כשר, כמו מר

סעיף ד: ניקבה העטרה, חזר ונסתם

סעיף ד: ניקב למטה מהעטרה (צד הקרקע), כשר. ניקבה עטרה עצמה, אם כשיראה קרי תצא שכבת זרע מהנקב, פסול. ואם נסתם הנקב, חזר להכשירו.

(שם): ת"ר - ניקב פסול מפני שהוא שותת (שאינו מוליד). נסתם כשר מפני שהוא מוליד. פרש"י: שהוא שותת - דרך הנקב ואינו יורה כחץ, וקי"ל ש"ז שאינו יורה כחץ אינו מוליד.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"תצא ש"ז מהנקב"

ב"ש (ו): הטעם דנקב פסול משום דשותת דרך הנקב ואינו יורה כחץ ואינו מוליד

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שם (עו.): אמר ר"י אמר שמואל - ניקב ונסתם, כל שאילו נקרי (רואה קרי) ונקרע - פסול, ואם לאו - כשר. היכא? אילמא למטה מהעטרה (לצד קרקע) אפילו נכרת כשר, אלא בעטרה עצמה. פרש"י: ניקב - נקב קטן ונסתם בכל שהוא ולא ניכר. למטה מהעטרה - שהרי בראש הגיד ליכא לאוקמי ששם ודאי לא נקרע שאין הזרע דוחק ומתאסף לצאת אלא דרך נקב יציאתו.

למעלה מעטרה וכן בשאר הנקבים כל שנסתם חוזר להכשירו. ולא כרי"ו שכתב בשם הרמ"ה דווקא בעטרה מהני סתימה ולא בשאר נקבים.

משום הכי שיעור הנקב הוא כשאפשר לצאת ממנו ש"ז.

"חזר להכשרו"

ב"ש (ח): משמע מכל הפוסקים דאפילו

סעיף ה: ניקב למטה מהעטרה שכנגדו למעלה בתוך העטרה

סעיף ה: ניקב למטה (נקב מפולש) מעטרה בענין שכנגדו למעלה בתוך העטרה – פסול, שהעטרה כולה מעכבת.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שם (עה:): אם ניקב למטה מעטרה, לצד הקרקע, שאינו מקום פסול, והיה הולך הנקב באלכסון עד שיצא סוף הנקב שכנגדו, למעלה מעטרה, בגיד, שהוא מקום הנפסל בנקב, אך לא היה הנקב מפולש כולו במקום פסול.

סבר רבי חייא בר אבא – להכשורי. אמר ליה רבי אסי, הכי אריב"ל – בעטרה כל שהיא מעכבת.

פרש"י: ניקב למטה מהעטרה בסוף הגיד, והולך הנקב באלכסון ויוצא כנגדו למעלה מן העטרה כלפי הגוף. לאכשורי – הואיל ואין שני ראשי הנקב למעלה מעטרה דכל למטה מעטרה בישראל בעלמא הוא, עטרה שורה גבוהה המקפת סביבות הגיד. כל שהוא – כיון שהנקב עובר דרך ע"פ כל העטרה אפילו ניקב כל שהיא מעכבת תולדתו ופסול.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"שכנגדו למעלה"

ח"מ (ד): משמע שהנקב מפולש בצד אחד למטה מהעטרה ומצד שני תוך העטרה.

ב"ש (ט): אם הגיד ניקב עד חללו:

דרישה: ניקב מעל הגיד עד חללו כשר, אבל ניקב מתחת הגיד עד חללו פסול שאז אין יוצא משם הזרע. והב"ח כ' – שאף ניקב מעל הגיד עד חללו פסול. למעשה אין להקל כהדרישה.

נקב הפוסל, האם נפסל לבוא

בקהל (ספר קובץ העזר)?

■ הרא"ם – כשר לבוא בקהל, רק שאינו מוליד. ה"ה נסתם שביל הזרע. והראיה: נקב שנסתם חוזר להכשרו (יבמות עו.), ואילו כרות שפכה אינו חוזר להכשרו (ספרי). משמע שנקב אינו ככרות שפכה ומותר לבוא בקהל.

■ טור והב"י – אסור לבוא בקהל. וראייתו אינה מוכחת שהרי הבבלי חולק על הספרי.

פת"ש (ה): אדם שקשרו לו בילדותו חוט על הגיד ונתנפח הגיד, והרופא חתך החוט ורפאו. אח"כ נוצר חור בתחתית הגיד ליד הכיס:

א. כ' בת' שב יעקב – פסול לבוא בקהל וחייב לגרש אשתו, מ"מ אין בניו פסולים,

■ יש לסמוך על התוס' להכשיר בנקב שאינו מפולש, ואף שיש חולקים ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד שנשא לא יוציא.

■ לפי הרמב"ם נחשב ע"י חולי (שהקשר גרם לחולי והחולי גרם לנקב), שנחשב בידי שמים.

■ אף לרא"ש שנקב ע"י חולי מקרי ביד אדם, כאן יודה שנקרא בידי שמים כיון שהחור נוצר ע"י גדילת האיש (שבהמשך גדילתו גדל גם האבר ונעשה החור) שהוא בידי שמים.

■ כ"ד קהילת יעקב, שאם ניקב שפופרת השתן. וכאן שי"ל ששפופרת הזרע לא ניקבה שהרי הוליד בנים ואומרים שיוורה כחץ.

מכל הני צדדי היתר נראה להתיר האיש לישא בת ישראל.

דאינו נאמן על בניו הואיל ויש להם חזקת כשרות ע"י אביהם דהא השיאם לכשרים, וכן מצטרף למניין.

וטעמו:

■ הנקב הוא למעלה מהעטרה (לצד הגוף) ויוצא ממנו ש"ז, ואף שיוורה כחץ, הגמ' פסלה נקב זה.

■ אף שהתוס' מכשיר נקב שאינו מפולש, מ"מ המרדכי בשם ר"י חולק, כ"ד המרש"ל.

■ ואף לתוס', כתוב הדרישה: שאם הנקב בתחתית הגיד (ולא מעליו) פסול.

■ אף שהתוס' מכשירים נקב בתחילה, ה"מ כשאנו מזריע דרך שם, אבל מזריע דרכו פסול.

■ ועוד שזה חולי בידי אדם שפסול (כמ"ש ס"י).

(ב). אבל השב"י – מכשירו לבוא בקהל.

סעיף ו: נסתם שביל הזרע

סעיף ו: נסתם שביל שכבת זרע וחזר לראות שכבת זרע בשביל שמשתיין בו – הרי זה פסול (לבוא בקהל).

מכה, אבל אם נעשה ע"י חולי לא גרע מכרות שפכה ביד שמים שאינו מוליד וכשר.

וכ' ספר המצוות והרמב"ם: שהגמ' מיירי על הבנים (שהם ממזרים), אבל הוא עצמו כשר לבוא בקהל. ב"י – ואין נראה כן מהפוסקים, אלא הדיון על כשרות האיש עצמו לבוא בקהל.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

יבמות (ע"ה): ההוא עובדא דהוה בפומבדיתא איסתתים גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים: סבר רב ביבי בר אבבי לאכשורי. אמר רב פפא: במקומה מבשלה שלא במקומה לא מבשלה (ופסול).

כ' הרא"ש: דמיירי שנסתם בידי אדם ע"י

סעיף ז: פסולים בביצה

סעיף ז: א. נכרתו הביצים או אחת מהם, או שנפצעה אחת מהם, או שנידוכה אחת מהן, או שחסרה, או שניקבה (נקב מפולש) [ב"י בשם נמ"י בשם תוס'] – הרי זה פסול. הגה: וכן עיקר.

ב. וללא כיס מתירים צעל זיכה אחת אם היתה אותה שנטלה שלימה כשנטלה ונשאתה של ימין [היא סברת ר"ת]. אמנם ראיתי מקילין כסברא האחרונה, אבל טוב לחוש באיסור לאורייתא לדברי המחמירים והם רוב מנין ורוב בנין.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

יבמות (ע"ה): ת"ר – איזהו פצוע דכא? כל שנפצעו ביצים שלו ואפילו אחת מהן. ואפילו נקבו ואפילו נימוקו ואפילו חסרו. א"ר רבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה – שמעתי מפי חכמים ביבנה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא סריס חמה וכשר.

תוס': ותימה, הרי קי"ל כל שנפצעו ביציו אפילו אחת מהן פסול?

ב. ואר"ת – יש לחלק בין ניטלה ביצה לפציעה, שניטלה לגמרי מוליד, וכמו בדין הטחול אם נטלה הטחול כשרה, ואם ניקבה פסולה. וכן אם נכרתו חוטי ביצים שפסול דווקא שנכרתו שניהם אבל אחד כשר.

וכ"מ מהירושלמי שכתב – אמר שמואל אם יבוא לפני בעל ביצה אחת אני מתירו. וא"ר יודן בר חנינא – ובלבד של ימין.

ואומר ר"י: אפשר לפרש בשני אופנים –

✓ "שלימין" – תיבה אחת, שדווקא ניטלה אחת כשהיא שלמה, אבל נפצעה גרע טפי. ויותר נראה לגרוס "של ימין" – שתי

תיבות, דווקא שניטלה ביצה של ימין, וחומרא גדולה היא.

א. אבל הרא"ש – רבי ישמעאל מיירי שניטלה בידי שמים, אבל בידי אדם אף ביצה אחת פסול. כנ"ד הרמב"ם – שאין הלכה כרבי ישמעאל. כ"כ נמ"י בדעת הבה"ג, הרמב"ן, הרשב"א, הראב"ד והריטב"א.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "שחסרה"

ב"ש (יא): ודין ביצה או חוטי הביצה שווה לפי דעת המחבר שאם נחסר אפילו אחד מהם פסול, וכן בנידך או נפצע חוט א'. ולפי ר"ת כשנשארה אחת כשר.

ב. "ללא כיס מתירים צעל זיכה אחת"

פת"ש (ו): כ' בת' בית אפרים – איש אחד שאירע לו חולי ורקבון בביצה השמאלית בעודו קטן וחתכו הרופאים את הביצה, וכעת גדל ורוצה לישא אישה, מה דינו? יש להקל בהצטרף כמה סניפים –

יש להכשיר מס"ס: שמא אינו ביצה נוספת רק דלדול בעלמא. ואת"ל ביצה שמא היה כן מתחילת ברייתו. וכן הוא להלכה ולא למעשה.
עוד יש להסתפק אם אירע שהרופא חתך א' ונשארו שתיים כהלכתן אם יהיה כשר לבא בקהל.

א. אם מרגיש בנפשו שיכול להוליד, כי איש כגבורתו.
ב. יש לו סמני גדלות, זקן וכיו"ב.
ג. ובתנאי שיסכימו עוד גדולי הדור.
כ"כ להתיר בכיו"ב ישועות יעקב.
כ' תח"ס: בחור שהרגיש שיש לו ג' ביצים, ב' בימין ואחת בשמאל. האם דינו כפצוע דכא, שכל היתר כניטל?

סעיף זז: נכרתה, או נידוכה או חסרה מחוטי הביצים

סעיף זז: נכרתו חוטי ביצים או אחת מהן, או שנידך או נפצע, הרי זה פסול.

דך בכולן: בין שנידך הגיד, בין שנידכו ביצים, בין שנידכו חוטי ביצים.
כרות – בכולן: בין שנכרת הגיד, בין שנכרתו ביצים, בין שנכרתו חוטי ביצים.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שם (עה.): אמר רבא –

פצוע – בכולן: בין שנפצע הגיד, בין שנפצעו ביצים, בין שנפצעו חוטי ביצים.

סעיף ט: ניקב החוט לשביל מי רגלים

סעיף ט: ניקב חוט מחוטי ביצים לשביל מי רגלים, והרי הוא מטיל מים משביל מים ומשביל שכבת זרע, הרי זה כשר [מסקנת הגמ' עו.].

סעיף י: כרתו לו ביצה מחמת חולי

סעיף י: כל פיסול שאמרו בענין זה, כשלא היה בידי שמים, כגון שכרתו אדם או הכהו קוץ וכיוצא בדברים אלו. אבל אם נולד כרות שפכה או פצוע דכא, או שנולד בלא ביצים, ^באו שחלה מחמת גופו ובטלו ממנו איברים אלו, או שנולד בהם שחין והמסה אותו או כרתן – הרי זה כשר לבא בקהל, שכל אלו בידי שמים, להרמב"ם.

ג. אבל לרש"י והרא"ש לא מקרי בידי שמים אלא על ידי רעמים וברד או ממעי אמו, אבל ע"י חולי חשיב בידי אדם ופסול, וכתב הרא"ש דהכי משמע בירושלמי.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. שם (עה:): אמר ר"י אמר שמואל – פצוע דכא בידי שמים – כשר, דכתיב: "לא יבוא פצוע דכא... לא יבוא ממזר", מה ממזר ביד אדם, אף פצוע דכא רק בידי אדם.

פצוע דכא מחמת חולי

• ב. רמב"ם – אף שחלה גופו ונעשה פצוע דכא או כרות שפכה – מקרי ביד שמים (שמותר).

• ג. אבל רש"י – אף חולי לא מקרי בידי שמים רק שנעשה ע"י רעמים וברד או ממעי אמו. כ"כ הרא"ש – כן משמע מהירושלמי.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ג. "לרש"י לא מקרי בידי שמים"

ב"ש (י): כ"כ הטור ור"י בשם רש"י. ורש"י (יבמות כ) – כתב להיפך, כהרמב"ם דמקרי בידי שמים, כ"כ הסמ"ג והב"ח, כ"ד ח"מ.

"אבל רש"י והרא"ש"

פת"ש (ז): כ' בת' משכנות יעקב – בעל ביצה אחת שמסתפקים אם היה בידי שמים או ע"י חולי – יש להתיר, כיון ש :

א. את"ל שהוא ע"י חולי – הרי לרמב"ם שרי. כ"פ כל האחרונים (הב"ח ח"מ וב"ש), וגם רש"י סובר כן והרא"ש הוא יחיד חולק בדבר. כ"פ ברכ"י – לפסוק כהרמב"ם.

ב. מ"ש הרא"ש: "כן משמע מהירושלמי", כבר עמדו המפרשים לדקדק מהירושלמי הפוך (כהרמב"ם). כ"כ בית אפרים בשם יש"ש, כ"כ בעל תיו"ט.

ג. ועוד שי"א שאף שניטלה ביצה אחת בידי אדם לגמרי כשר, ע"פ ר"ת בעל ביצה אחת (אף ע"י אדם) כשר. כ"כ כמה פוסקים הלכה למעשה.

ולכן: יש להקל בפשיטות, כ"כ הרבה פוסקים. וכ"פ ברכ"י כהרמב"ם.

וכנ"ד הב"מ: שאם נחלה ומוכרת ליטול הביצה ביד אדם כדי שלא יחלה יותר, דאפשר דמקרי בידי שמים (ע"י חולי). כיון שעומד להיקצץ כקצוץ דמי. וכ"ד מוהר"ח מוולאזין – דאם נרקב קודם שנחתך אף שנכרת ע"י אדם לא חיישינן.²⁷

וכ"ד הפוסקים – שאין לחלק בין ימין לשמאל ולא בשלימין אלא בכל גוונא מכשירין בני אדם השכורתין מהן ביצה א'.

וכ"ד חתם סופר בת' – שאם גרם החולי להתמוססות האברים ואם נמתין תיפול הביצה, וקדמו הרופאים וכתרו – פשוט

אחת פסול שמא כריתת רופא הוי בידי שמים (כהרמב"ם) שכשר.

²⁷ כ"פ יביע אומר (ז, ח) – דהוי ס"ס להקל: שמא הלכה כר"ת, ואת"ל כהרמב"ם שביצה

לסמוך על ר"ת שלא תצא [שעיקר הגרסה בירושלמי "שלמין" ולא "של ימין"]. מ"מ צריך להודיעו שיש בזה מחלוקת.²⁸

"חשיב בידי אדם ופסול"

באה"ט (ט): מי שניטלה ממנו ביצה השמאלית ע"י חולי לכתחילה איך משיאין לו ישראלית ואם עבר ונשא ישראלית אין מוציאין ממנו (מהריב"ל).

"דהכי משמע בירושלמי"

ח"מ (ה): משמע דהכי נקטינן לחומרא, אבל בב"ח כתב דסברת הרא"ש היא סברת יחיד.

דהוי בידי שמים וכשר לרמב"ם. ועוד שבסמ"ג – ס"ל שאף שכרתו בידי אדם שפסול, ה"ד שכרתו בפשיעה, אבל כרתו לרפואה מותר בקהל. כ"כ עוד פוסקים להתיר. ועוד סומכים שמי שאין לו אלא ביצה א' הרי הוא כסריס חמה וכשר.

האם כופים פצוע דכא להוציא

אשתו (פת"ש סק"ז)?

- שפתי חכמים – אם נעשה פצוע דכא לאחר שנשא אין מוציאין, כיון שנשא בהיתר.
- אבל החת"ס – כופים להוציא אלא אם כן נשארה ביצה אחת אף של שמאל שיש

סעיף יא: אסור להפסיד אברי הזרע

סעיף יא: אסור להפסיד אברי הזרע, בין באדם בין בבהמה חיה ועוף (אף בדגים אסור – ברכ"י), אחד טמאים ואחד טהורים, בין בא"י בין בח"ל. וכל המסרס לוקה מן התורה בכל מקום.

ב. ואפילו מסרס אחר מסרס לוקה. כיצד, הרי שבא א' וקרת הגיד, ובא אחר וקרת את הביצים או נתקן, ובא אחר וקרת חוטי ביצים, או שבא אחד ומעך

הזרע) יש התכווצות שביל השתן, כך שהזרע נדחף החוצה, וכשאין ערמונית אין התכווצות שביל השתן, והזרע חוזר לכיס השתן והאדם נעשה עקר שלא יכול להוליד.

החזון איש מתיר לבוא בקהל משני סיבות: (א). ניתוק שבילי הזרע שבתוך הגוף לא מקרי כרות שופכה, שלא הוזכרו בגמ', אפי' נעשה עקר ע"י זה. (ב). ע"פ הרמב"ם ניתוק לצורך רפואה לא מקרי פצוע דכא, אלא דינו כנעשה בידי שמים.

²⁸ נשמת אברהם (דף קב): ניתוח ערמונית עקב עצירת שתן.

הערמונית נמצאת ליד כיס השתן ועוטפת תחילת צינור השתן, גם שבילי הזרע הבאים מהביצים משני צידי הגוף חודרים לתוך הערמונית.

עם הגדלת הערמונית יש לחץ על צינור השתן וגורם לסתמתו. ברוב המקרים צריך לנתח להוצאת הערמונית, ומקובל לנתק שבילי הזרע כדי למנוע דלקות וזיהומים בביצים.

בזמן קיום יחסי מין (אף שלא ניתקו שבילי

סעיף כא: אין בודקים עדי נשים בדרישה
 371.....וחקירה.
 סעיף כב: להסתכל בצורת המת לאור
 373.....הלבנה או לאור הנר להכירו.
 סעיף כג: צעק מרחוק שנשכו נחש והוא
 373.....מת.
 סעיף כד: זיהוי לפי פדחתו וחותרו....
 374.....סעיף כה: סמנים בבגדיו ובגופו.
 375.....סעיף כו: סוגי סימנים.
 379.....סעיף כז: שיטת ר"ת עם כל גופו שלם
 382.....
 סעיף כח: עד אחר כמה זמן אפשר לזהות
 383.....המת.
 סעיף כט: כשלא ידוע מתי נהרג.
 388.....סעיף לו: כשאינו חבול בגופו מעיד אף
 390.....אחר כמה ימים.
 סעיף לז: נפל לגוב אריות או לחפירת
 392.....נחשים.
 סעיף לט: נפל לכבשן האש או ליורה
 393.....רותחת או ששחטו לו הסימנים.
 394.....סעיף מא: צלוב, עוף אוכל ממנו.
 396.....סעיף מב: נפל לים, העלו רק רגלו.
 400.....סעיף מג: עדות שמת במלחמה.
 403.....סעיף מד: עדות שטבע בעלה.
 407.....סעיף מה: נפל למים שאין להם סוף האם
 406.....גובה כתובתה.
 סעיף מו: עיר שהקיפו כרקום וספינה
 407.....במטורפת בים.
 סעיף מז: עדים מול עדים.
 408.....סעיף מח: עד כשר נגד עדים פסולים.
 411.....סעיף מה: אשה אומרת מת ועד כשר אומר
 413.....לא מת.
 סעיף מו: עדות ע"א לא תנשא שלא
 415.....ברשות ב"ד.
 סעיף מז: עדות נשים המכחישות זו את זו
 416.....
 סעיף מא: שנים שהעידו ששמעו משנים,
 417.....כנגד אחד ששמע מאחד.

סעיף ד: עדות חמש נשים על מיתת בעלה
 330.....
 סעיף ה: שמע מעבד או איש שמת בעלה
 334.....משאין על פיהם.
 סעיף ו: שמע קול מקוננות, לספודו
 336.....לומר עליו קדיש.
 סעיף ז: להתיר אישה ע"פ עדות בעלי
 337.....תשובה בשעת הגזרות.
 סעיף ח: אמר אני הרגתי בעלך אשתו
 338.....מותרת, פלגינן דיבוריה.
 סעיף ט: בא העד הראשון והכחיש שלא
 339.....אמר שמת, לברר אצל העד הראשון.
 סעיף י: ע"א אומר נהרג, ואחד אומר מת
 341.....
 סעיף יא: שמעו שאיש פלוני מת.
 342.....סעיף יב: מצאו בשטר כתוב: מת איש
 344.....פלוני.
 סעיף יג: נשתתק וכתב שמת פלוני.
 348.....סעיף יד: עד מפי עד צריך שהעד הראשון
 348.....יהא בן דעת, שמע מתינוקות.
 סעיף יו: כיצד מסיח לפי תומו.
 351.....סעיף יז: אם היה שם אמתלאה, שמע
 354.....מערכאות שלהם שהרגו פלוני.
 סעיף יח: גוי מסל"ת ואח"כ שאלוהו עוד
 356.....פרטים.
 סעיף יט: ספק אם הוי מסל"ת, גוי ששאל
 360.....גוי, כשיש אומדנות.
 סעיף כ: גוי מסל"ת מפי גוי מסל"ת.
 362.....סעיף כא: גוי ויהודי יצאו מכאן, ואמר
 363.....הגוי שהיהודי מת בדרך, לומר קברתיו.
 סעיף כב: עשרה יצאו אסורים בקולר,
 366.....ואמר הגוי שמתו כולם.
 סעיף כג: בא שליח ואמר שב"ד מעיר
 367.....פלוני אמרו שמת פלוני, הזכרת שם העיר.
 סעיף כד: יהודי שאמר מת עמנו במקום
 370.....פלוני, ונתן סימנים לא מובהקים.
 סעיף כה: מי שערער על אישה שזוקקה
 371.....ליבם.

סעיף נ: ע"א במלחמה צ"ל קברתיו. אם
 431 אמר הכרתיו.....
 סעיף נא: מת תחת מפולת או שילוח
 433 נחשים.....
 סעיף נב: עישנו עלינו הבית.....
 434 סעיף נג: מת בעלי שנת רעבון, מת בצמא
 435.....
 סעיף נד: נפלו עלינו גוי בעלי נהרג...
 435 סעיף נה: אמרה בשעת דבר שבעלה מת
 436.....
 סעיף נו: אמרו לה מת בעליך ונישאת ובא
 437 בעלה.....
 סעיף נז: א"ל מת בעליך ונישאת, ואח"כ
 440 א"ל היה קיים ומת.....
 סעיף נז: אם רק נתקדשה לשני, נישאת
 441 באונס לשני.....

סעיף מב: שנים אומרים מת, ושנים
 418 אומרים לא מת. נשיאת לאחד מעדיה....
 סעיף מג: אישה עצמה נאמנת לומר מת
 בעלה. אמרה תנו לי כתובתי.....
 419 סעיף מד: התירוניו ותנו כתובתי, תנו
 כתובתי והתירוני.....
 423 סעיף מה: אמרה צרה שבעלה מת, היא
 מותרת וצרתה אסורה.....
 424 סעיף מו: זאת אומרת מת בעלי, וצרתה
 מכחישה אותה.....
 425 סעיף מז: זאת אומרת מת, וצרתה אומרת
 נהרג.....
 426 סעיף מז:1 נאמנות האישה בזמן קטטה,
 ע"א בקטטה.....
 426 סעיף מז:2 נאמנות האישה בזמן מלחמה,
 אמרה מת על מיטתו.....
 428 סעיף מט: החזיקה היא מלחמה בעולם..
 430

הקדמה – הרב יעקב יוסף זצ"ל:

בימנו יכול כל חייל נשוי קרבי לחתום על טופס שנותן גט לאשתו אם לא יחזור
 מהמלחמה אחר שנה, כמו חילות בית דוד, ואז פוטרים את העגונה. צה"ל לא מועדד כן
 שלא להטיל פחד על החיילים. להלכה הדבר רצוי מאוד.
 ישנם כמה צדדים להקל בעגונה, שאפשר לצרפם לסניף להתיר.
 (א). ר"א מורדיאן – אם לא חזר עד אחר שנה, מסתמא מת.
 (ב). בימנו שאמצעי התקשורת השתכללו, אם לא יצר קשר וודאי מות.
 ולכן אם מצאו הגופא וקשה לזהותו יש לצרף כס"ס (א+ב) להתירה.

סעיף א: עריות אין קידושין תופסים בהם, קידושים בספק

סעיף א: א *אשת איש בכלל עריות היא ואין קידושין תופסין בה.

ב בד"א, בודאי אשת איש. אבל אם היא ספק מקודשת, או ספק מגורשת,
 קידושין תופסין בה מספק וצריכה גט משניהם. והוא הדין לפסולי גיטין
 מדרבנן, שאם בא אחר וקידשה שצריכה גט משניהם, מהראשון דרבנן ומהשני
 דאורייתא [הכל לשון הטור].

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אין קידושין תוספים בה"

באה"ט (א): כ' הרשב"א – אפילו אם בעלה גרשה אח"כ קידושין של האחר (שקדמו) לא תפסו כיון שהיו לפני הגירושין.

כ' ד"מ בשם מהרא"י – אשת אליהו הנביא או ריב"ל (שעלו שלמים בגופם) – מותרות. הוסף כנה"ג – אישה שנפטרה תחת בעלה מיתה ודאית ולאחר זמן קמה לתחיה ע"י נביא (כגון בן הצרפתית או אלישבע בן השולמית) – עדיין יש לה זיקה לבעלה ולא יכולה להינשא לאחר.

אשת צדוקי: לפי הרא"מ – הוי אשת איש גמורה. ולפי הרדב"ז – אינה אשת איש ותפסי בה קידושין מאחר.

פת"ש (א): כ' ברכ"י – ובעל שמת מיתה

ודאית ואח"כ חי ע"י נביא (כמו המעשה במגילה ז: – קם רבה שחטיה לרבי זירא, ולמחר החייהו). האם אשתו מותרת לשוק, וכי חיה למחר צריך לחזור ולקדשה, א"ד מותרת לשוק רק אם נשאר מת?

נראה שאסורה לשוק. והראיה מירושלמי: אם התנה ה"ז גיטך מעכשיו אם לא באתי תוך יב"ח, ומת תוך יב"ח חודש, מהו? רבי יוסי אומר: אסורה שמא יעשו לו נס ויחיה. משמע שאם יקום אשתו אסורה לשוק.³²

ב. "בוודאי אשת איש"

ח"מ (א): גם גבי שאר עריות בספק ערוה תוספים קידושין.

"ספק מגורשת"

ב"ש (א): ואם זרק לאשתו גט, ספק קרוב לו או לה – הוי ספק מגורשת ולא מעמידים אותה בחזקת אשת איש.

סעיף ב¹: קיבלה קידושין מאחר בפני בעלה, אמרה לפני בעלה

'גרשתני'. הדין בזה"ז

סעיף ב חלק 1: א. אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין בפני בעלה, הרי זו מקודשת לשני, שהאשה שאמרה לבעלה בפניו: גרשתני, נאמנת, חזקה, אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה.

ב. הגה: י"א דווקא לענין שקידושין תופסין בה נאמנת ולריכה גט, אצל אינה נאמנת

³² ציץ אליעזר: אישה שבעלה עובר ניתוח לב פתוח, שבזמן הניתוח מחברים אותו למכונת לב ריאה, שבלא זה היה מת. האם הותרה אשתו כאישה שמת בעלה?
ראשית – לפי ר"ה פ"א אין ניתוק הלב יוצר מצב

של נבלה מחיים. כ"פ חזו"א.
שנית – לענין אישות מסתבר הדבר כיון שהוא חי במציאות, שחיותו נמשכת, הרי היא כאשתו כל הזמן.
ה"ה אם האישה עוברת ניתוח לב, נשאר כל הזמן כאשתו.

להנשא לאחר [הר"ן] או ליטול כתובתה [הגהת מיימוני]. ג. ויש חולקים וס"ל לכלל דבר נאמנת [רמב"ם].

ד. וי"א עוד דבזמן הזה דנפיקי חולפא ופריכותא, אינה נאמנת אלא לחומרא, דאיתרע חזקה דאינה מעיזה [ב"י בשם א"ח]...

עובדא אלא לחומרא.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "וקיבלה קידושין"

פת"ש (ב): כ' בת' רעק"א – ואם קיבלה קידושין מכהן – לא הוי כאומרת "נתגרשתי מבעלי" שהרי גרושה אסורה לכהן (ולכן לא מקודשת לכהן).

"שאמרה לבעלה בפניו גרשתני"

פת"ש (ג): כ' בת' נו"ב – וא"צ שתאמר כן בפני בעלה בב"ד, דבכל מקום נזכר סתם שאמרה לבעלה ולא נזכר בשום מקום בב"ד. ומ"ש הריב"ש דווקא בב"ד! התם מיירי בעניין אחר, שטוענת בפניו שלא יכול לשמש איתה (שאז צריך חקירת ב"ד).

"נאמנת"

פת"ש (ד): כ' ת' מנחת שי – האם נאמנת גם למפרע (גרשתני לפני שנה) או רק להבא?

ונראה שרק להבא נאמנת ולא למפרע. שהרי מה שנאמנת דאמרינן אין אישה מעיזה בפני בעלה לומר גרשתני אם לא שגירשה. אבל בפני אחר שאינו בעלה מעיזה (ואם גרשה לפני שנה שוב אינו בעלה והוי כאחר שמעיזה).

ולכן לגוף הגירושין אם נאמר שמשקרת ולא גרשה, הרי הוא בעלה ואינה מעיזה

א. גיטין (פט): אר"ה – אשת איש שפשטה

ידה וקיבלה קידושין מאחר – מקודשת (דהוי כאמרה לו גרשתני).

כדאמר רב הונא – אישה שאמרה לבעלה "גרשתני" נאמנת, חזקה אין אישה מעיזה בפני בעלה.

נאמנת

• ג. הרמב"ם – נאמנת לכל דבר, ומותרת לשני. כ"ד הרמב"ן והרשב"א – שנאמנת אף להינשא לשני וליטול כתובתה (אבל לא תוספת כתובה).

• ב. אבל הר"ן – נאמנת לחומרה להצריכה גט משני, אבל אינה מותרת לשני. כ"ד הראב"ד – אינה נאמנת רק להצריכה גט משני, אבל לא להינשא לו ולא ליטול כתובתה.

ב"ש: אף לראב"ד רק כשאמרה "גרשתני" נאמנת לחומרה, אבל נתקדשה לשני בפני בעלה מותרת לשני.

• התוס' – אף שנאמנת להינשא אינה נאמנת ליטול כתובתה.

• ד. ואו"ח – נאמנת רק בדורות הראשונים, אבל באידנא דנפיקי חוצפא ופיריצותא איתרע חזקה דרב המנונא, ולא עושים

"אינה מעיזה"

ב"ש (ב): כ' רי"ו – אם היא קבלה קידושין מאחר בפניו, מותרת לבעלה אחר שגירש המקדש.

ותמהו עליו ח"מ וב"ש – הרי חוששים שמא יאמרו מחזיר גרושתו אחר אירוסין?

וכנה"ג כ' – שט"ס הוא, וצ"ל: צריכה גט משני אם לא תישאר עמו, ואם לא ירצה לגרשה מקודשת לשני.

פת"ש (ה) בשם בספר בני אהובה – רי"ו לא מיירי שאמרה שנתגרשה מראשון, אלא שלא נתקדשה לראשון מעולם, ולכן מותרת לראשון.

"בפני בעלה"

ב"ש (ג): אם התחילה לומר שלא בפני בעלה "גרשני בעלי" ואח"כ כשבא בעלה אמרה בפניו גם "גרשתי"?

רשב"א – נאמנת, ואין למור שמתחילה לא היתה נאמנת ועכשיו ממשיכה בשקר, אלא לעולם נאמנת כל שאומרת לבסוף בפני בעלה. כ"ד באה"ט.

ובת' הריב"ש – לא משמע כן.

באה"ט (יג): בפני בעלה

■ קטנה שהיא ברשות אביה לא שייך "אינה מעיזה", ולכן לא נאמנת (רש"ך).

■ אם המקדש הוא כהן ליכא למימר "גרשתי" (שהרי כהן אסור בגרושה), ולכן אין לחוש לקידושי הכהן (מהר"א ששון, נו"ב).

■ אמרה האישה שנתקדשה לשני מפני שקידושי ראשון לא היו קידושין. אם ברור לנו שקידושי ראשון הוי כשרים – אינה נאמנת אף שנתקדשה לשני בפני בעלה

ולכן נאמנת. אבל לעניין הקדמת זמן הגירושין יש לומר שפיר שמשקרת שיגרשה מזמן, אלא רק מעכשיו, ועכשיו אינו בעלה ומעיזה פניה על למפרע.

"אין האישה מעיזה"

ח"מ (ב): כ' הרמב"ם הובא לקמן (בשו"ע ריש סי' קנ"ב) – אמר הבעל גרשתי את אשתי אינו נאמן, ואפי' הודית לו שגירשה אינו נאמן. וכ' המ"מ אעפ"י שאם היה מכחישה היא לבדה היתה נאמנת, כשהוא אומר כן אינה נאמנת דכל שהבעל מסייע לה מעיזה היא.

וכשהבעל שותק לטענת אשתו "גרשתי" או מודה לה?

רמב"ם: כשהבעל מכחיש שלא גרשה והיא אומרת "גרשתי" – נאמנת (דלא מעיזה נגד הכחשת הבעל). אבל כשהבעל אומר "גירשתיך" – אינה נאמנת שהרי מעיזה כיון שבעלה מסייע לה.

השאלה: כשהיא התחילה לומר "גרשתי" ואח"כ סייעה הבעל, מה דעת הרמב"ם?

■ **ח"מ** (ב) – יש להסתפק, שמא כשהוא מודה אינה נאמנת. א"ד כיון שהיא התחילה להעזיז נאמנת.

■ **והב"ש** (ב) – אינה נאמנת. וטעמו כשהבעל אומר גרשתיך והיא מודה חוששים שמא גירשה בגט פסול (כדי לקלקלה) ולכן אינה נאמנת, אף כשהיא אמרה "גרשתי" והוא מודה יש לחוש לגט פסול, אלא אומרים לו גרש עכשיו. אפי' קיבלה קידושין מאחר.

■ **באה"ט** (ב) – נאמנת, כיון שהיא התחילה לומר "גרשתי" ולא ידעה שבעלה יודה לה הוי העזה ונאמנת. כ"כ ספר ב"מ.

(רש"ך, ראנ"ח).

■ היתה מקודשת לשני, ונתגרשה ממנו ונישאת לראשון. ועכשיו קיבלה שוב קידושין מהשני בפני הראשון – אין לחוש, שאם אמת שנתגרשה מראשון הוי לגבי שני מחזיר גרושתו לאחר שנישאת לאחר (כנה"ג).

■ אישה שנישאת לראובן שהוציא שטר שקדשה. הביא שמעון עדים שקידשה, והיא טוענת שקידושי ראובן קדמו – אף אם תהיה נאמנת במיגו "דגרשתני" נגד שמעון, כיון ששטרו של ראובן מסייעה, מעיזה, אינה נאמנת (ומקודשת לשמעון שיש לו עדים) – הר"י אדרבי.

פת"ש (ו) בשם הג' מל"מ: כתב בספר עזרת נשים – קטנה שקידשה אביה, ולאחר שבגרה קיבלה קידושין מאחר לפני ארוסה. שמא אין כאן חזקה ש "אינה מעיזה". שדווקא כשהיא קיבלה קידושיה בתחילה ונהנתה מכסף הקידושין בוושה להעיו. מה שאין כן כשאביה קיבל כסף הקידושין מעיזה (ולא נאמנת).

ולא נ"ל – אף שאביה קיבל כסף קידושיה לא מעיזה (ונאמנת). וכ"מ מת' ראנ"ח.

או"ח: אם ידוע בעדים שהיא אשתו, ל"א חזקה אינה מעיזה בפני בעלה (ולא נאמנת). אבל הב"ש (ד) – מכל הפוסקים משמע שאין חילוק ובכל גוונא נאמנת.

ב. "אינה נאמנת להינשא לאחר" (הר"ן)

ב"ש: מ"ש הר"ן אסורה להינשא מיירי באמרה לפני בעלה "גרשתני", אבל אם נתקדשה לאחר בפני בעלה מותרת לשני. והי"א – ס"ל שבזה"ז אף שנתקדשה לאחר

אסורה לאחר, מפני דנפיש פריצותא.

ד. **"בזמן הזה" (הרמ"ה).**

ב"ש (ד): כ' הב"ח – לכתחילה לא תינשא אבל אם נישאת לא תצא. והראיה שהרי בת' הרא"ש פסק שאם נישאת לא תצא, ואף שהרא"ש היה אחר הרמ"ה.

וח"מ (ד) כ' – שאין כאן ראיה, שיתכן שהרא"ש חולק על הרמ"ה, שהרי לא הזכירו. וא"כ אנן דקי"ל כהרמ"ה אין לחלק ואף שנישאת תצא. כ"כ הב"ש.

ופת"ש (י) בשם תשובת הרדב"ז – כ' כהב"ח אם לא שיש אמתלא שענינה נתנה בו.

כ' הב"ש (ד) בשם בית הלל: בזה"ז שהמנהג פשוט שרב מסדר הגט גונז הגט אצלו, תו לא נאמנת לומר "גרשתני" שהרי אפשר לברר.

"אינו נאמנת"

פת"ש (ט) בשם ב"מ: ואם יש אמתלא המוכחת שאומרת אמת נאמנת אף הזמן הזה, וכמ"ש הרמ"א (קנ"ד/ז).

ומעשה בשם גליא מסכת: מעשה באישה שישבה עם בעלה בעירה כמה שנים, ואח"כ נסעו שניהם לרוסיה. אחר ג' שנים חזרה האישה עם עגלון גוי, ולאחר שעה הגיע בעלה.

כשראתה בעלה צעקה: מה אתה רודף אחרי, הרי כבר גירשת אותי בגט לפני ג' חודשים. הבעל אמר שהוא שקר, חטף ממנה תיבה שהיה בידה וברח.

טוענת האישה שבתובה היה הגט מרב של אותה העיר. וסיבת הגירושין מפני שבעלה רצה להשתמד, ועכשיו התחרט. שלחו

לבדוק באותה העיר אבל הרב כבר נפטר, אשתו אמרה שיודעת שבעלה נסע לסדר גט לאותו זוג. מה דין האישה? תשובה: האישה מותרת להינשא לשוק בלא שום פקפוק.
(א.) אי אפשר להשיג גט אחר מאחר שהבעל ברח ולא נודע מקומו, ולכן דינו כדיעבד.
(ב.) יש אומדנות מוכיחות ורגלים לדבר שצודקת (כמו בקנד/ז – הגה).

(ג.) וא"ת הרי היתה קטטה בניהם ואיך נאמין לה שהתגרשה? ביבמות (קטז.) טעם שבקטטה לא נאמנת: י"א – משום שמשקרת. וי"א – משום שאומרת בדדמי. ובגירושין בדדמי ליכא ורק החשש משום משקרת, וגם זה לא שייך רק כשהיא החזיקה בקטטה, אבל כאן הוא רצה להשתמד.
ופת"ש – ולענ"ד אין ההיתר ברור.

סעיף ב²: קידשה אחר שלא בפני בעלה, מעיזה דווקא כשאינן לה

מסייע

סעיף ב חלק ב²: א^א אבל אם קידשה אחר שלא בפני בעלה, אין קידושין תופסין בה עד שתביא ראיה שנתגרשה קודם שתקבל הקידושין, שכל שלא בפניו, מעיזה.

ב. וכתב הרא"ש דכל שהוא בעיר כשנתקדשה לאחר, מיקרי בפניו. ג. (ויט' חולקין וס"ל דזעינן בפני בעלה ממט) [מהרי"ק וריב"ש].

ד. והא דאמרינן דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה לומר: גרשתני, ה"מ היכא דליכא דמסייע לה, אבל היכא דאיכא דמסייע לה, מעיזה ומעיזה...
שלא בפניו מעיזה ומעיזה.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. גיטין (פט:): שלחו מבי רב לשמואל – יצא קול (שקיבלה קידושין) מראשון ובא אחר וקידשה (שלא בפני ראשון) מהו?
ב. אמר שמואל: תצא והעמידו דבר על בוריו (שאם מקודשת לראשון קידושי מעליא – א"צ גט משני). ופליגא דרב המנונא. ואידך: מ"ש רב המנונא שאישה שאמרה לבעלה "גרשתני" נאמנת ה"מ בפניו אבל

להלכה:

- **הרא"ש** – פסק שלא בפני בעלה לא נאמנת ואין שום חשש. כ"פ הרי"ף והרמב"ם.
- והרמב"ן – יש לחוש לחמרה שאף שלא בפניו להצריכה גט.

כשהוא בעיר

ב. הרא"ש: כל שהוא בעיר כשנתקדשה

א. "אין קידושין תופסים"

ח"מ (ה): כ"ד רוב הפוסקים. לאפוקי הר"ן והרמב"ן שכתבו – אף שלא בפניו יש לחוש לחומרה. כ"כ הב"ש (ה).

ג. "וי"ח – בפני בעלה ממש"

וביאור הגר"א: כבר חלקו ע"ז כל הפוסקים וכתבו שא"צ אלא בידיעתו (ולא צריך בפני ממש).

ד. "דאיכא דמסייע לה מעיזה"

ב"ש (ו): והטור כתב – אף כשיש עד אחד מסייע מעיזה. אבל מהרא"ש משמע – שרק כשיש ב' עדים מעיזה, ותימה על הטור שחולק על אביו.

מראות הצובעות (ח): כ' התוס' (ב"מ י"ח:), דהיכא דהגט מסייעה מעיזה ומעיזה, וכ"ה בב"ש לקמן (ריש סימן קנ"ג).

לאחר, מיקרי בפניו. כ"כ בנימין זאב – דלא בעינן דווקא בפניו ממש, אלא כל שבעלה בעיר וסופו לדעת מקודשת לשני. ג. אמנם מהרי"ק כ' – שיש חולקים. כ"כ ת' הריב"ש – לא מקרי בפניו (רק כשטוענת שאין לו גבורת אנשים) רק כששניהם בב"ד יחד.

ד. גיטין (סד:): אר"ה – האשה שאמרה לבעלה "גרשתני" – נאמנת. וה"מ דליכא עדים דמסייעי לה, אבל איכא עדים מעיזה ומעיזה.

כשיש עד אחד מסייע?

הרא"ש – אינה מעיזה. והטור כ' – שמעיזה.

מלשון המחבר שכתב "היכא דאיכא דמסייע לה" משמע כל מסייע אף עד אחד מעיזה.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

סעיף ב³: נישאת לאחר שלא בפני בעלה, דין הכתובה

סעיף ב חלק 3^א: ואם נשאת לאחר שלא בפני בעלה, אף על פי שכשיבא בעלה אומרת לו בפניו: גרשתני – אינה נאמנת, דכיון שכבר נשאת מעיזה ומעיזה, שלא תעשה עצמה זונה. ויש מי שאומר שאפילו לא נשאת עדיין לאחר, אלא נתקדשה לו שלא בפני בעלה ואח"כ בא בעלה ואומרת לו בפניו: גרשתני, אינה נאמנת.

ב. וי"א שאם היתה קטטה ביניהם, או שתובעת כתובתה, אינה נאמנת לומר: גרשתני, אפילו בפניו.

ג. י"א דבמקום שנאמנת לינשא גובאת גם כן כתובתה [מהרי"ק וריב"ש]. ויש אומרים דאינה נאמנת לענין ממון כלל נתבאר לעיל.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. הרא"ש בת': ואם נישאת לאחר שלא בפני בעלה, אע"פ שכשיבוא בעלה אומרת לו בפניו: 'גרשתני' – אינה נאמנת, דכיון שכבר נשאת מעיזה ומעיזה, שלא תעשה עצמה זונה.

ומפרש מ"ש רב המנונא שנאמנת ה"מ קודם נישואין. היכלך אם כבר נישאת תצא מזה ומזה (שאסורה לבעל ולבועל).

ובדק הבית כ' בשם הטור (סקנ"ד) – ה"ה רק נתקדשה קודם שבא בעלה אינה נאמנת. ומ"ש הרא"ש "שלא תעשה עצמה זונה" ל"ד הוא אלא שהשאלה היתה בהתקדשה.

ב"ש (ז) – ה"ה אם זינתה, שוב אינה נאמנת לומר "גרשתני" שיש לומר שאומר כן כדי שלא תעשה עצמה זונה.

ב. כ' הרא"ש: ואם היתה קטטה ביניהם, אינה נאמנת לומר: גרשתני, אפילו בפניו, והראיה (יבמות קטז, ולקמן סעיף מח) שאם היה קטטה בינו לבינה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת, וה"ה באמרה גירשתני (וקטטה מיירי כמו שם דווקא דאמרה כבר גרשתני בפני פלוני ופלוני ואשתכח שקרא, שמראה על קטטה בניהם – ח"מ).

כ' התוס': אף אם תובעת כתובה, אינה נאמנת לומר גירשתני, אפילו בפניו. כ"כ הרא"ש, הריב"ש והשו"ע (קנד-ז) והרמ"א (ק-).

אבל דעת הרמב"ם והשו"ע (סימן ק') – דאפילו בתובעת כתובה נאמנת לומר גירשתני וגובה כתובתה (מראות הצובעות יא).

ג. כ' הרמב"ן: נאמנת – אף להינשא ואף ליטול כתובתה. (לאפוקי הראב"ד שנאמנת לחומרה להצריכה גט אבל אינה מותרת למקדש). כ"ד מהרי"ק. אבל הר"ן והגמ"י כ' – שנאמנת להינשא למקדש, אבל לא ליטול כתובתה מהראשון. כ"מ מהתוס'.

סיכום: מתי אומרים שהאישה מעיזה פניה בפני בעלה ואינה נאמנת?

א. או"ח: בזה"ז דנפיש חוצפא ופריצותא, מעיזה ואינה נאמנת. וכ' ח"מ וב"ש – אף בדיעבד שנתקדשה בפני בעלה תצא.

ב. או"ח: כשירוע בעדים שהיא אשתו אין אומרים חזקה אין האישה מעיזה, שאין חזקה עוקרת עדים.

ג. כששני עדים מסייעים לה – אינה נאמנת לפי שמעיזה ומעיזה.

ד. הרא"ש: כשנישאת לאחר שלא בפני בעלה, אף שאמרה אח"כ לפני בעלה "גרשתני" – אינה נאמנת, דכיון שנישאת מעיזה שלא תעשה עצמה זונה כ"פ השו"ע. והטור כ' – אף רק נתקדשה.

ה. הרא"ש: היתה קטטה בניהם או שתובעת כתובתה – אינה נאמנת. כ"פ השו"ע סי"א.

ו. הר"א ששון: אם המקדש השני כהן שאין לומר "גרשתני" (שהרי גרושה אסורה לכהן) – אינה נאמנת, ואין לחוש לקידושי שני.

ז. ת' מנחת שי: גרשתני למפרע (לפני שנה) אינה נאמנת, לפי "שאין אישה מעיזה בפני בעלה" וזה כבר מזמן אינו בעלה, ומעיזה להקדים זמן הגירושין. אלא רק נאמנת שגירשה לפני יום יומים.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ג. "גובאת כתובתה"

ב"ש (ח): היינו עיקר כתובתה ולא תוספת כתובה, כי ממדרש הכתובה הוא דנוטלת הכתובה כיון שכתב לה כשתנשאי לאחר תטלי כתובתך, ומדרש כתובה לא דרשינן אלא על עיקר הכתובה.

"וי"א דאינה נאמנת לענין ממון כלל"

ח"מ (ח): כלומר אף דנאמנת לינשא אינה נאמנת להוציא ממון. ודבר זה לא נתבאר למעלה, שהרמ"א לעיל (שהוא דעת הי"א שהביא הרב"י, דעת הראב"ד) אינה נאמנת להנשא וגם לא מקבלת כתובה. ודעת שאר פוסקים דנאמנים לתרוייהו, אבל מהרי"ק דקדק מדברי התוס' דאף דנאמנת לינשא אינה נאמנת לכתובה. כ"כ ב"ש.

סעיף ג: ע"א, עבד, אשה או קרוב בעדות עגונה

סעיף ג חלק 1: א. אשה שהלך בעלה למדינת הים, והעידו עליו שמת,

אפילו עד אחד, אפילו העד עבד או שפחה או אשה או קרוב – מותרת. ואפילו עד מפי עד, או אשה מפי אשה, או עבד או שפחה או קרוב, כשרים לעדות ז"ל.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. "אפילו עד אחד"

ב"ש (י): ואף שעד אחד אינו נאמן במקום שהתחזק איסורא, (וכאן הרי היא בחזקת אשת איש), משום שהקילו חז"ל משום תקנת עגונות.

וטעם הקולא:

יבמות (פח): לפי שהאישה מדקדקת מאוד אם בעלה מת, משום חומרה שהחמירו עליה בסופה (שם יבוא בעלה תצא מזה ומזה וכו'). ופרש"י: הקלנו עליה בתחילה להינשא מפני שחוששת שמא תקלקל ולא תינשא עד שתבדוק טוב.

א. יבמות (קכב.): משנה – הוחזקו להיות משיאין עד מפי עד, מפי אישה, מפי עבד, מפי שפחה.³³

✓ כ"פ הטור – העידו עליו שמת אפי' עד אחד אפילו העד עבד או שפחה או אשה או קרוב מותרת לינשא, ואפילו עד מפי עד או אשה מפי אשה או עבד או שפחה כשרים לעדות זה.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

לקבל עדותו, ואם הוא מסוכן אף בשבת מקבלים ממנו העדות. ביום חול כדאי להקליט העדות.

³³. הרב יעקב יוסף זצ"ל: אם יש חייל פצוע שהיה במלחמה ויש לו עדות על הנפטר, צריכים ב"ד להגיע אליו במהרה לבית החולים

אחד ששמע מפי אחי בעלה הראשון קודם שנישאת שמתאבל על אחיו ע"י כתב שהגיע ממדינה פלונית שמת שמה.

מצד אחד: קשה להתיר –

(א). דווקא כשמעיד עד להתיר האישה הקילו משום דדייקא ומשום עיגונא. אבל כאן שהעדות להתיר הבנים ואין הטעמים להקל דינו כעדות רגילה שעד אחד לא נאמן.

(ב). ועוד אף אם האישה הייתה חיה עדיין, כיון שנישאת לפני שהגיעו עדים י"ל דלא מהני, שהרי ראינו שלא דייקא שהרי נישאת בלא עדים, ושלא אין סברת אצלה דייקא ומינסבא.

אמנם יש צדדים להקל:

(א). אף שמעיד אחר מיתתה יש להקל, שהרי חכמים הקילו משום דייקא ומשום עיגונא, שאין דרך אישה להינשא לאחר חומר שהחמרתה בסופה בלא שדייקא. ויתכן ששמעה עדות שבעלה מת.

(ב). אף לאחר מיתתה יש שעת דחק ועיגון לפסול בניה מהקהל.

אישה שזינתה לפני שבאו עדים

(פת"ש יג)

ת' רעק"א: אישה שבעלה הרחיק נדוד וזינתה תחתיו, ואח"כ באה עד אחד שבעלה מת. מה דינה?

אולי הטעם של "דייקא" משום חומר שבסופה, לא שייך כאן, שהרי ממילא נאסרה על בעלה הראשון (מחמת הזנות) ולכן לא מדייקת אם מת ואין להתירה על פי עדות זו.

אך לאחר ויכוח בזה עם הגאון מליסא הסכמנו שזה כן מיקרי "חומר" (אולי בגלל

יבמות (קטו.): משום שהוא מילתא דעבידא לגלויי לא משקר.

"אפילו העד עבד"

וקשה: הרי סתם עבד פסול לעדות מדאורייתא מחמת עבירה?

ח"מ (ט) – אפשר שישראל בעל עבירה (גזלן דאורייתא) גרוע מעבד אף שהוא בחזקת עבירה. כ"כ ס' מראות הצובאות.

וב"ש (י) כ' – שצ"ל דאיירי שידוע שהוא כשר. כ"כ הב"ח.

פת"ש (יג): נאמנות עד אחד באישה – דאורייתא / דרבנן?

■ נמ"י בשם הרא"ה והרשב"א – נאמן מהתורה, כיון שהוא דבר העשוי להתגלות, ועוד שהאישה מדקדקת ודאי מעיד אמת ונחשב עדות דאורייתא. ומה שאמרו: "בעגונה הקילו" פירוש הקלו ולא החמירו על ד"ת.

■ אבל התוס' – רק מדרבנן. כ"ד רש"י.

■ ובדעת הרמב"ם (רפ"ה מהלכות עדות נראה שהוא מדרבנן, ובס"פ י"ג מהל' גירושין דבריו סותרין זא"ז), ולכן הפוסקים נחלקו:

רשב"א כ' – הוי מדרבנן, כ"כ לח"מ והריב"ש

ומהרי"ק כ' – דהוי דאורייתא

■ ת' נו"ב – בעד כשר הוי דאורייתא, ובעד פסול הוי דרבנן (עבד אישה וכו'). כ"כ ת' ברית אברהם.

אישה שנישאת בלא עדות (פת"ש יג).

ת' רעק"א: אישה שנישאת בלי גביית עדות בב"ד שבעלה מת וילדו ממנה ילדים ונפטרה לבית עולמה, ורוצים הבנים לטהר עצמם לבוא בקהל. והנה עתה מעיד עד

בנה, ביתה או שפחתה נאמנים.

"אפילו עד מפי עד"

ב"ש (יא): נאמנים אף לחומרה כשמעידים שהוא חי שאסורה להינשא. כ"ד רשד"ם. מ"מ ראנ"ח כ' – שרק לקולא נאמנים ולא לחומרה.

באה"ט (יג): עד מפי עד – אפילו עד מפי עד מפי עד, עד מאה – מהני (כנה"ג בשם כנסת יחזקאל).

אפילו קיים עד הראשון א"צ לשלוח אחריו, אפילו הוא כאן (מהרי"ו, הרמ"א ח וכנה"ג). מ"מ דעתי – אינה כן.

ואם העד מפי עד ששכח מיהו העד הראשון, עכ"ז לא חיישינן לעורמה (שארית יוסף).

פת"ש (טז) בשם ת' מהריב"ל: עד שמעיד ששמע מפי הבעל (לפני שמת) דרך סיפור באקראי שכך שמו או שהוא בעלה של פלונית – עכ"ז מיקרי עד מפי עד, שהרי הוא לא הכיר את בעלה אלא ע"פ מה ששמע מבעלה, דין עד פסול יש לו (שאין אדם נאמן על עצמו).

ות' רשד"ם – חולק, דינו כעד כשר. כ"ד מראות הצובאות.

פת"ש (יז) בשם ת' רעק"א: עד מפי עד, שמת העד הראשון כשהעיד השני – עכ"ז מהני. ולא משמע כן מבאה"ט (יג) (שדווקא שבשעת העדות היה עד ראשון קיים).

שלא יהיו בניה ממזרים) והיא מדקדקת, ויש לסמוך על העד. וכנ"ד נו"ב – שאף בגלל חומר בעלה השני (שלא תצטרך לצאת ממנו) דייקא.

פת"ש (יג) בשם ת' נו"ב: אף בקטנה נאמן העד, אף דלא שייך אצלה "דייקא", שהרי העד מתיירא שתדייק כשתגדל ויתגלה שקרו.

מ"מ ת' חמדת שלמה – מסתפק בזה. כ"ד יד המלך.

אך ב"מ – חלילה לעלות על הדעת שבקטנה לא מהני עד אחד, שלא ראינו מי שחולק בזה. וצ"ל טעמו שאף בקטנה הקרובים דייקא.

"אפילו עד אחד"

באה"ט (י): שאלו עד, ואמר שאינו יודע על מיתת בעלה. אח"כ חזר ואמר שמת: אם יש לתלות למה מתחילה אמר שאינו יודע – מהני עדותו (אף שגם מתחילה אמר בפני ב"ד). ואם תחילה אמר שאינו יודע היה שלא לפני ב"ד אף כשאין מקום לתלות – מהני עדותו (רשד"ם).

כ' מהרי"ט: ואם העד אמר שמת, ולבסוף עדותו אמר שיביא כתב מחכמים – מותרת וא"צ כתב זה. ול"א שמא לא גמר עדותו והתכוון שלא יסמכו עליו אלא על כתב החכמים. אלא משאין ע"פ עדותו.

באה"ט (יב) בשם רשד"ם: או קרוב – אף

סעיף ג: פסולי עדות אישה

סעיף ג חלק 2: ^בופסולי עדות, אם פסולים מדרבנן, כשרים לעדות זו. אבל פסולי עדות דאורייתא, פסולים...

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ב. יבמות (כה:): גזלן מדבריהם כשר לעדות, גזלן דאורייתא פסול לעדות.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ב. "פסול לעדות דאורייתא"

פת"ש (יח) בשם קהילת יעקב: משמע מלשון הפוסקים שכל הפסולים לעדות שהובאו בחו"מ (סימן ל"ד) שפסולים מהתורה – פסולים לעדות אישה. אבל הנמ"י כתב – שאינו פסול רק רשע דחמס, שהרי שאר פסולים פסולים מגזרת הכתוב "אל תשת רשע עד", וה"מ במקום שצריך עדות, אבל עדות אישה שא"צ ממש עדות (שהרי אף אישה כשרה לזה) אינו פסול רק רשע דחמס. ויש להחמיר בזה.

דוגמאות לנוטל שכר להעיד

• פת"ש (יט) בשם ת' נו"ב: בא אדם ואמר לאישה שיש לו עדות להתירה, בתנאי שתשלם סך מעות. השלישה האישה הכסף ביד שליש והעיד האיש שמת בעלה. ופסקו הדיינים שאין עדותו מועלת הואיל ונוגע בדבר, אלא יחזיר המעות ויפטור אותה ויחזור ויעיד, ואם אח"כ תרצה האישה לתת לו המעות תיתן. ויש קצת מערערים אף בזה, שהרי כבר העיד בהיותו נוגע ואינו מועיל הסילוק, כיון ש–

(א). דעביד איניש לאחזוקי דיבוריה.

(ב). עדיין נוגע בעדות הוא, כיון שאמרו שתתן לו אם תרצה.

אך בעיקר הדין: יש להכשיר עד הנוגע בעדות אישה, והראיה שבן בעלה כשר להעיד (כמ"ש ח"מ) והוא בודאי נוגע שרוצה חלק מהירושה.

מ"מ כיון שמהריב"ל ומשאת בנימין פוסלים בנוגע יש להחמיר.

• באה"ט (יד): שלחו עד לאותו עיר לחפש איזה עדות על בעלה של זו כדי להתירה, והבטיחו לו 100 זוז אם יביא ראייה שיתירה, ו 50 זוז אם אין העדות מתירה. וחזר ואמר ששמע מגוי מסל"ת שמת בעלה, האם מהני עדות זו, שהרי הוא נוגע בדבר?

מהריב"ל – מסתפק אם אפשר להתירה הואיל והעד נוגיע בדבר.

מ"מ דעת נו"ב – כשר לעדות אישה. והראיה: שבן בעלה כשר להעיד אף שהוא נוגע שרוצה ליטול ירושה.

אבל למעשה יש לחוש למהריב"ל.

• פת"ש (יט) בשם ת' נו"ב: בא איש והכיר את האישה ואמר שיודע עדות שבעלה נהרג, וזאת אמר בפני איש אחר. א"ל אותו איש שיבוא להעיד בב"ד והאישה תתן לו מתנה הגונה.

כשהזמינו אותו לב"ד אמר שלא יעיד אלא אם כן תתן לו האישה שכרו. א"ל ב"ד כבר העדתה בפני איש פלוני וא"צ לעדותך. והלך האיש לדרך. הלכה האישה אחריו ושילמה לו והעיד בב"ד.

הסתפקו הרבנים האם יש חשש נוטל שכר להעיד שעדותו בטלה?

וצידדו להתיר משני טעמים:

(א). כיון שמהתורה עד אחד אינו מצווה

להכשיר מ"מ יש להחמיר. אך אם חזר אחר הסילוק והעיד יש להכשיר בשעת הדחק.

"פסולי עדות דאורייתא פסולים"

פת"ש (כ) בשם ת' נו"ב: ג' שהעידו יחדיו בעדות אישה, ונמצא א' מהם גנב שהוא פסול מהתורה מחמת רשעות, האם גם עדות השנים הכשרים נפסלה?

תשובה: עדות השנים כשרה, שהרי הפסולים לאישה אינן נפסלים רק מטעם שחשודים לשקר, אבל אם ידענו שמעיד אמת היה כשר (ולכן גם נאמן במסל"ת).

וא"כ השנים שנצטרפו עמו שלא חשודים לשקר לא נפסלו.

ובת' רעק"א – מסתפק בזה. הביא ראה מדברי הר"ן, דגם בעדות נשים אמרי' דבטלה כל העדות.

פסול מחמת חצי דבר בעדות אישה:

פת"ש (כ) בשם ספר ישועות יעקב: בעדות רגילה אמרינן "דבר ולא חצי דבר" (פירוש שהעד צריך להעיד על דבר שלם, ולא שכל עד יעיד על חצי דבר ויצטרפו לדבר שלם). מה הדין בעדות אישה?

דעת הרבה מחכמי הזמן – גם בעדות אישה יש פסול "דבר ולא חצי דבר". וכנ"ד המבי"ט.

ולי נראה דכשר, דלא גרע מעד קרוב שפסול מהתורה והקילו בעדות אישה. ודווקא פסולים מהתורה דחיישינן שמא משקר פסולים, אבל לא לעדות חצי דבר (שאין חשש משקר).

להעיד (ורק בעדות אישה הקילו), מותר לו ליטול שכר.

(ב). דומה הדבר לעדי גט (כמ"ש הרמ"א קל/כא) שמותר ליטול שכר, שהרי העדים נאסרים באישה זו. וכאן ג"כ האישה אסורה עליו, ולכן מותר ליטול שכר.

תשובה: אין נראים הדברים –

(א). בעדות אישה עד שמעיד מפי עצמו (ולא עד מפי עד) כשר מהתורה (כמ"ש הרמב"ם), וא"כ יש עליו חיוב להעיד ואסור ליטול שכר להעיד.

(ב). אף מי שמצווה להעיד מדרבנן אסור ליטול שכר.

(ג). ל"ד לעדי גט, שכאן לא מפסיד העד כלום, שאף אם לא יעיד אסור באישה (שהרי היא בחזקת אשת איש). ואם יבוא עד נוסף ויעידו יחדיו הרי היא מותרת לאחד מעדיה ולכן הוי שפיר נוטל שכר להעיד.

אמנם: פיסול נטילת שכר בעדות אישה לא שייך, כיון שפיסול נטילת שכר פסול מדרבנן (קנס), וכל פסול מדרבנן כשר בעדות אישה. ולענין נגיעה:

(א). כבר כתבתי שבעדות אישה נוגע כשר.

(ב). ועוד, כאן שהגיד כבר פעם אחת הרי א"צ יותר לעדותו.

ובספר בית מאיר: לדעתי יש להכשיר –

(א). נוטל שכר להעיד יש להכשיר בפשיטות מק"ו מפסול דרבנן מחמת עבירה.

(ב). בדין נוגע בעדות אף שמסתבר

סעיף ג: גוי ופסולים שמעידים לפי תומם, דין קול שמת בעלה

סעיף ג חלק 3: ג. (גויים) ואם מסיחים לפי תומם, כשרים. וכן עובד כוכבים או ישראל מומר לעבודת כוכבים ולכל התורה כלה, אם הוא מסיח לפי תומו, נאמן.

ד. הגה: לא בא עד דלרכים הנזכרים, רק יולא קול הצרה בעיר, שמת, אין מסיחין את אשתו [ת"ה ובתשובת הרמב"ן].

ג. "מסיח לפי תומו"

ברמ"א (יד): הביא מחלוקת הר"ן והריב"ש מה נקרא מסל"ת: דעת הר"ן – לא מקרי מסיח לפי תומו אלא א"כ אמר פלוני מת בקשר עניין וסיפור דברים אחרים לפניו או לאחריו, ודעת הריב"ש – אפילו אמר פלוני מת לחוד סגי בהכי, וכן הסכמת רוב האחרונים שם.

פת"ש (כא) כ' בשם הט"ז (יו"ד ס"ט סקכ"ג) – גוי היודע בטיב היהודים (שמכיר איך אפשר להתיר אישה) לא מהני מסל"ת, אלא כשמספר דבר אחר ומתוך אותם דברים נמשך הסיפור (כשיטת הר"ן).

וכ' במראות הצובאות – ולכן מ"ש הרמ"א (יד) שאף בלא קישור דברים, רק שאמר "פלוני מת" נאמן, צ"ל דמיירי שאינו יודע בטיב ישראל. ואין חילוק בזה בין גוי לישראל פסול (שאף בישראל הפסול צריך להעיד מתוך קישור דברים).

פת"ש (כג) בשם נחלת צבי: רב אחד גדול אמר בשם חכמי הזמן, שהגוי שמעיד בשם ישראל שפלוני מת – נאמן אף בלא מסל"ת, כיון שמפחד שלא ייתפס בשקר. ולא נראה לי להקל.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ג. כ' הרי"ף: ואם משיחין לפי תומם כשרים דלא גרע מגוי שכשר במסל"ת. כ"פ הרמב"ם והרא"ש.

והר"ן – ולפי שיטה זו, אף מומר לע"ז ולכל התורה כולה נאמן במסל"ת. כ"כ הרשב"א. מ"מ יש חולקים על שיטת הרי"ף.

נמ"י: מסל"ת – ויש לדקדק בשיחתו שלא יתכוון להעיד כלל, שאם אומר "אמרו לאשתו שאני ראיתי שמת בעלה" – לאו מסל"ת הוא, שהרי מתכוון להעיד להתירה.

ד. ב"י: מצאתי כתוב שהשיב רבנו משלום על ראובן שהלך בסחורה ולא חזר, ושמעו שנהרג שם, ולא בא אפילו גוי מסל"ת שראובן נהרג. כיון ששמעו מפי גויים שנהרג ולא שמענו שהוא חי – סומכים עליהם ומתירים אשתו.

✓ אבל ת' הרמב"ן – אין להתיר ע"פ קול הברה. כ"פ תה"ד.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"ישראל מומר"

כמה פעמים שישתמד, אף שפייסוהו ולא עשה כן – דינו כפסול מהתורה.

באה"ט (טו) בשם מהריב"ל: ישראל שאמר

סעיף ד: עדות חמש נשים על מיתת בעלה

סעיף ד: א. הכל נאמנים להעיד לה עדות זו, חוץ מחמש נשים שחזקתן שונאות זו את זו, שאין מעידות במיתת בעלה, שמא יתכוונו לאסרה עליו ועדיין הוא קיים. ואלו הן: חמותה, ^{ב.} (אפי' אינה עתה חמותה רק אם יבמה) [טור], ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה. ^{ג.} (וכן היא לא תעיד להם) [טור].

לאח בעלה (שהוא הבן שלה). האם נאמנת לומר שמת בעלה של זו ותתייבם לבנה. מי מסקה – האם אם היבם חוששת שמא ימות בעלה של זו ותתייבם לבנה (ואז היא תהיה חמותה של זו) וקאכלא לגירסנא. ולכן גם עכשיו מעידה שקר שבעלה של זו מת (כדי לקלקלה) שלא תתייבם עוד לבנה, או לא?

ולא איפשטא – אף שבצרה הבא לאחר מיכן (כגון גיסתה, אשת אחי בעלה, שחוששת שתהיה צרתה) חוששים, וכאן לא איפשטא! צרתה שאני דצערא דגופא הוא, מה שאין כן בחמותה שלאחר מכן הוא רק ממון.

להלכה:

- הרי"ף והרמב"ם – השמיטו שאלה זו. משמע שלא חוששים. ב"י: וטעמם, כיון שהקילו בעדות אישה לא חוששים כאן שמא לקלקלה בדבר העשוי להתגלות.
- וה"ה – חיישינן לחומרה. כ"פ הטור – כיון שהרא"ש הביאה וכתב דלא איפשטא חיישינן לחומרה. כ"פ רי"ו.

^{ג.} כ' הטור: וכן היא לא תעיד להם.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (קיו): משנה – הכל נאמנים להעידה חוץ מחמותה, בת חמותה, צרתה, יבמתה ובת בעלה. פרש"י: וכולן שונאות אותה ומתכוונות לקלקלה. חמותה – שונאה, שאומרת בלבה: "זו תאכל כל יגיעי ועמלי". וכן בת חמותה – אומרת "זו תירש כל עמל אבי ואימי ואני אדחה" לפי שהבן (האח שלה) יורש ולא הבת. יבמתה – יראה שסופה להיות צרתה. ובת בעלה – אומרת "זו באה במקום אימי ואוכלת כל עמלה".

ב. גמ': בעי במערבא – חמותה הבאה לאחר מיכן (אם יבמה) מהו? מי מסקה אדעתה דמית בעלה ונפלה קמי יבם וסניא או לא? ולא איפשטא.

פרש"י: חמותה הבאה לאחר מיכן – עכשיו היא אם יבמה (אם של אח בעלה, ולא חמותה. כגון שחמיה נשא שתי נשים, בעלה של זו מאישה אחת, ואח בעלה מאישה אחרת זו המעידה). וחוששת שסופה להיות חמותה, כגון אם ימות בעלה של אישה זו ותתייבם

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. יבמות (צב.): משנה – אמרו לה 'מת בעליך' ונישאת, ואח"כ אמרו לה: 'קיים היה ומת':

הולד הראשון (מהשני קודם שמת בעלה) – ממזר. האחרון (אחר שמת בעלה) – אינו ממזר.

ב. האחרון אינו ממזר.

• הרא"ש בשם י"א – אינו ממזר כלל.

• לפי התוס' והרא"ש עצמו – ממזר מדרבנן.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "וי"א שהוא ממזר מדרבנן"

ח"מ (קכא): בסעיף שלפני זה סתם בפשיטות דהולד ממזר מדרבנן מהשני, כדעת התוס' והטור. ואין לומר דכאן היתה אנוסה וע"כ י"א דאינו ממזר כלל, דהא בגמ' מיירי לאחר שמועה הולידה משני.

סעיף נזז: אם רק נתקדשה לשני, נישאת באונס לשני

סעיף נזז: א. אם לא נשאת לשני, אלא נתקדשה לבד, ובא בעלה, אינה צריכה גט מהשני ומותרת לחזור לראשון. וכן מותרת לשני, אם מת הראשון או גירשה.

ב. הגה: אשה שנתקדשה, וטעתה וסברא שלא נתקדשה, ונשאת לאחר – תלך מזה ומזה וכל הדרכים הנ"ל זה. ג. חזל חנכוה להנשא, או שהורו לה בית דין בטעות ונשאת על פיהם – הוי כאנוסה, ומותרת לבעלה הראשון [תשובת הרשב"א הובאה בבית יוסף].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. שם משנה (צב.): אמרו לה שמת בעלה ונתקדשה, ואח"כ בא בעלה – מותרת לחזור לו, ואע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מהכהונה. את זו דרש רבי אלעזר בן מתיא: "ואישה גרושה מאישה" ולא מאיש שאינו אישה. כ"פ הרמב"ם.

ב. כ' הרשב"א: אישה שנתן לה המשודך טבעת וחשבה שלא היו קידושין, והלכה ונישאה לאחר, כיון שמקודשת לראשון –

תצא מזה ומזה וכל הדרכים אמורים בה. ואין לומר שאנוסה היא דהו"ל למידק. ג. וא"ת מיכל בת שאול שנתקדשה לדוד ואח"כ נישאה לפלטי איך מותרת לחזור לדוד? וי"ל ששם אנוסה גמורה היתה, א"נ טעות גמור של הוראת ב"ד (שהורו מלוה ופרוטה דעתיה אמלוה).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "נתקדשה לבד"

אביה) – ודאי קידושי אביה תפסו (כיון שעדיין היא ברשות אביה), ומותרת למקדש אף שנבעלה, דהוי אונס גמור. ול"ד לאישה שנישאה וחזר הבעל שתצא מזה ומזה, כיון שהיתה בחזקת אשת איש, מה שאין כן בנדון דנן (שנישאה בהיתר שלא היה לה לחוש שאביה יקבל קידושין עליה).

ג. "חבל חנוסה להינשא" (ת' הרשב"א)

ב"ש (קעב): הרשב"א למד כן ממיכל בת שאול אשת דוד שהיתה מותרת לדוד אחר נישואיה לפלטי, משום שהיתה טעות ב"ד (שהורו שהמקדש המלווה ופרוטה דעתו על המלווה ואינה מקודשת לדוד). וקשה: יבמות (צב.) סבר ר"נ שאם נישאת ע"פ עד אחד הוי הוראת טעות תצא, וכאן מותר לבעלה הראשון? וי"ל ששם היא הגרם, שלא דייקא שפיר.

"הורו לה ב"ד בטעות"

הקשה הט"ז (עא): אם הוראת בי"ד אונס הוא ולא שוגג, א"כ למה הצריכה תורה קרבן להציבור שחטאו ע"פ הוראת בי"ד? הא אונס אין צריך קרבן? ועוד קשה: שמעה משני עדים שמת בעלה, ונישאת ובא בעלה תצא, למה הרי הוא אונס גמור?

ולכן כמדומה שאין להתיר ע"פ שמועה זו (של הרשב"א באנוסה).

ופת"ש (קעד) כ' בשם ברכ"י – די"ל שהרשב"א לא התיר אלא בהוראת הב"ד הגדול של כל ישראל שאין למעלה הימנו. ות' נו"ב כ' – די"ל שהרשב"א לא התיר אלא בהוראה בטעות (כמו שאול וב"ד שפסקו בטעות שמלווה ופרוטה דעתו על המלווה) אבל

ח"מ (קכב): אבל אם נתייחדה אחר קידושין, הן עדי ייחוד הן עדי ביאה והוי כנשואה (ואסורה לזה ולזה). וכ"ש אם נתקדשה לשם פילגש שנאסרה, דלא מחסרה מסירה לחופה (רשב"א). כ"פ ב"ש.

"אלא נתקדשה"

ב"ש (קע): הכלל הוא בנישאת דעבדה איסור או קנסוה דאסורה לראשון, היינו לשיטת הרי"ף משום קנס לבד ולהרא"ש לאו משום קנס לבד אלא מחמת קנס חיישינן שמא יאמרו גירש הראשון ונשאת לשני, אבל בקידושין דלא עבדה איסור לא קנסוה, שיאמרו קידושי טעות היו. ונפק"מ מפלוגתא זו הדין שאם נתייחדה אחר הקידושין הוי כנישאת מכ"ש אם נתקדשה לשם פילגש דלא מחסרה מסירה לחופה.

"א"צ גט מהשני"

ואם נתן לה השני גט מה דינה (ב"ש ק"ע)?
• רש"ך – אסורה לחזור לראשון, שיאמרו הגט היה כדין ומחזיר גרושתו אחר אירוסין הוא.

• ות' מהרשד"ם – מותרת לראשון.

ב. "טענה... ונישאת לאחר תל"א"

ב"ש (קעא): אף שבמים שאין להם סוף (סל"ד) אם טענה ונישאת לא תצא? שאני התם שמהתורה מותרת להינשא, שרוב נטבעים למיתה, מה שאין כן כאן שאסורה להינשא מהתורה.

פת"ש (קעג): כ' ברכ"י בשם רשב"ץ, נערה שאביה קיבל קידושיה במדינת הים, ועמדה ונישאת לאחר (שלא ידעה מקידושי

ואפשר הטעם – שראה שמהרי"ק חולק על הרשב"א, וגם ראיות הרשב"א לא חזקות, ולכן: לגבי ראשון ספקא דדינא אין מוציאים מחזקתה שהיתה נשואה לראשון. אבל לגבי שני שהנישואין היו בזנות דינו כלכתחילה שתינשא ע"י גט מהראשון, בזה מחמירים.

טעות במוחש כמו שני עדים שהטעו לא התירו.

"מותרת לבעלה הראשון"

פת"ש (קעה) בשם ת' רעק"א: מהרשב"א משמע שאף לשני מותרת אחר שיגרשנה הראשון. אבל מהרמ"א שכתב: 'מותרת לבעלה הראשון' משמע שרק לראשון מותרת ולא לשני.

עיונים

1. יביע אומר (ט, יט): אישה שבעלה אבד זכרו בלחמה העולמית, ולאחר 20 שנה נישאת נישאים אזרחיים, למרות שהיתה זקוקה ליבם, ונולד לה בת, יש להתיר הבת מכמה סיבות:
 - א. כ' התוס' בשם רש"י: חילות ב"ד שהיו כותבים גט, לא שהיו מתנים שאם לא יחזור יהא גט, "דסתם מי שאינו חוזר בגלל שמת".
 - ב. ירושלמי (יבמות): אדם שבא לפני רבי אחרי מלחמה, שאלו רבי מה עם פלוני ופלוני? א"ל כולם מתו, וכי כולם מתו? א"ל אילו היו חיים היו מגיעים. אמר רבי לא תנשא אשתו, ואם נישאת לא תצא (שדסמא מתו).
 - כ"פ הרשב"ץ – כל שיצא למקום סכנה כגון למלחמה, ואותם שיצאו עמו חזרו והוא לא חזר, אף שלא העידו שמת, אם נשיאת אשתו לא תצא. כ"ד שו"ת אחיעזר – שיצאה חזקת אשת איש. כ"פ אר הפוסקים.
 - ג. לצרף שיטת ר"א מוורדאין שאיש שטבע במים אין לה סוף ואבד זכרו אשתו מותרת, שאם היה חי היה חוזר. כ"ד המבי"ט (אף שיש חולקים עליו, ראוי לצרף לסניף).
 - ד. לצרף שיטת מהרא"י, באבד זכרו שאם היה חי יוצר קשר.
 - ה. ומה שנישאת בלא חליצה אין בדבר לפסול הבת לבוא בקהל.
 - ולכן יש להתיר לבת לבוא בקהל.

תשעה מדות: בני אנוסה, בני שנואה, בני נידוי, בני תמורה, בני מורדת, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה.

ב. "גמר בלבו לגרשה"

פרישה: איירי שאינה יודעת מזה, שאם לא כן אין איסור שהרי מותר לקחת אישה לזמן קצוב. כ"כ ב"ש (ט).

א. הטור: בני גרושת הלב – שלבו לגרשה, אפילו אין בלבו שנאה, כגון שכפו אותו לגרשה, וגמר בלבו לגרשה ואח"כ בא עליה.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "והיא שנואה לו"

שו"ע (או"ח רמ"ג): "וברותי מכם המורדים והפושעים בי" (יחזקאל כ, לח), אלו בני

סעיף ט: לא יבוא עליה בשכרות

סעיף ט: לא יבא עליה והוא או היא שכורים (היינו בני שכרות, שמשמש בשכרות וביאתו כזנות שאין מתכוון אלא לבעול בעלמא). [שם].

סעיף י: לא ישמש עם אשתו ודעתו על אחרת

סעיף י: לא ישמש עם אשתו ליתן דעתו על אחרת (היינו בני ערבוביא), אפי' שתיהן נשיו (שמשמש אשתו ודעתו על אחרת – טור). [שם מימרא דרבינא]. (ועיין עול מדינים אלו באורח חיים סי' ר"מ).

שאלות ממבחני הרבנות הראשית

באדיבות ארץ חמדה מכון גבוה ללימודי היהדות ירושלים,
ולעקיבא כהנא על הקובץ. הזכויות על השאלות שמורות להם

סימן א:

1. בעל שהפרה אשתו בהפריה מלאכותית.
 - א. האם קיים מצוות פרו ורבו? ב"ש סק"י, עיין בנו"כ באוצה"פ סקמ"ב
 - ב. האם יש לו חיובי אב כלפי הבן?
 - ג. האם מותר לאשת איש לעשות הפריה מזרע גבר אחר ומה דין הוולד?
 אשת איש שנתעברה באמבטי, האם הולד ממזר? אוצה"פ סימן ד סקל"ט
2. ר"ג מאור הגולה תיקן שתי תקנות: א). שלא ישא אדם שתי נשים. ב). שלא יגרש בע"כ. מה הדין בארוסה? סעיף י. מה הדין במקום מצווה? (3*) ⁶³ סעיף י', קטו סעיף ד', קיט סעיף ו'

מה הדין בעוברת על דת בלא התראה? פת"ש סקט"ז, קטו סעיף ד' בעזר מקודש.

שתי התקנות הנזכרות של רגמ"ה איזה מהם יותר עדיף להתיר במקום שיש להתיר? (3*) פת"ש סקט"ז, סימן קיט ח"מ סק"ז, עיין גם סימן נב פת"ש סק"ב, בשם החת"ס ורע"א.
3. בזמננו, האם עד אחד נאמן להעיד שמתה אשתו של אדם, כדי שיוכל לישא אשה, או להעיד כדי שישא אחותה, ומתי מתירים לישא אשה אחרת, ומתי ניתן לזכות גט לאשתו? פת"ש יד (ועי' סימן קנח).
4. אם יש ספק אם יש חדר"ג האם יש להחמיר או להקל? ב"ש סקכ"א, סימן קיט פת"ש סק"ח.
5. יוצא קהילות ספרד שנישא בישראל (2*) באה"ט כג
 - א. מכח מה חל עליו האיסור לשאת אשה שניה – מכח חדר"ג, מכח מנהג, מכח תקנת הרבנות הראשית או מכח סיבה אחרת.
 - ב. מנה ג' הבדלים בין איסור מכח תקנת חדר"ג לאיסור מכח מנהג? ספק – (ב"ש כא), עד אחד – (פת"ש יד), מסכימה.
 - ג. מה דינו ביחס לחדר"ג שלא לגרש אשתו שלא מדעתה? פת"ש סקט"ז אם כלה זמן החרם בגירושין בע"כ
6. אשה שנשתמדה מזכים לה גט פיטורין, ואישה שנשטתית משלישים עברה גט פיטורין: (2*)
 - א. מה הטעם שמזכים לה ג"פ, האם זה כדי להתיר לו חדר"ג, או טעם אחר בדבר.
 סעיף י' בסוף הגהת הרמ"א. ועיין סימן קמ סעיף ה' ברמ"א, ונו"כ שם.

⁶³ הערה: כשמופיע * - פירוש כמה פעמים הופיעה שאלה במבחנים קודמים. דוגמא: 3* – שאלה זו הופעה

ב. מה הפקפוק שפקפקו האחרונים בהשלשת ג"פ בנשטתית. פת"ש סקט"ז ומהמילים
ומ"ש הבה"ט ועוד כתב בסימן קי"ט. מהי תקנת חכמי אוסטרייך וריינוס בעניין מי
שהמירה אשתו להתיר לו חדר"ג?

סימן ב'

1. מי שבא לישא אשה בזה"ז:
א. האם צריך להביא ראיה שהוא יהודי? סעיף ב'
ב. האם צריך ראיה לכהונה?
ג. שאינו ממזר? ב"ש סק"ג ופת"ש סק"ב
ד. ומה הדין אם יצא ערעור על המשפחה? סעיף ג'. בעליה האחרונה עלו נכרים
רבים מה הם הקריטריונים לפי ההלכה לקבוע מי הוא יהודי, הבא ראיות ומקורות?
(יבמות מ"ה, מ"ז, פסחים ג' + תוספתא)

סימן ג'

1. (א). מי שבא ואמר כהן אני למה מועילה אמירתו? סעיף א' (ב). אם בא על פסולי
כהונה, האם חייב מלקות? פת"ש סק"ד. (ג). אם נותן אמתלא לדבריו האם מועילה
אמירתו? רעק"א, סימן ו פת"ש סק"א
2. שטר שכתוב פלוני הכהן לזה מפלוני מנה ועדים חתומים עליו: סעיף ב'
(א). האם זה מועיל להחזיקו בכהן? (ב). האם הוא כהן ליוחסין? (ג). האם יש הבדל בין
השטר כתוב בלשון העדים או בלשון הלוה? עיין גם קצות חו"מ סימן מט סק"ו (2*)

סימן ד'

1. א. עבד וגוי הבא על בת ישראל, האם הבן הנולד להם צריך גיור? פת"ש סק"א
ב. ואם הנולד היא בת האם היא מותרת לכהונה? סעיף ה' ונו"כ (3*)
ג. האם יש לחלק לעניין זה בין כהן מיוחס לכוהני חזקה? סימן ו' באר היטב סק"ב
ד. ומה הדין אם הגוי בא על אשת איש?
2. מפני מה אין ממזרות מנידה, מסוטה, מיבמה לשוק? סעיף יג
3. איש שעזב את אשתו וילדה כעבור י"ב חודשים, מה דין הוולד ומה הדין אם האישה
תטען שזה מבעלה והקפידו את הזרע. סעיף יד.
4. קי"ל דאשה יולדת לתשעה ויולדת לשבעה: מתי אנו אומרים יולדת למקוטעים? סימן קנו
סעיף ד. מתי אנו אומרים שיפוצא גרים? סעיף יד. האם יש הבדל בדינים אלה בזמן הזה?
פת"ש סק"ז, סימן קנו פת"ש סק"ט (2*). למאי נפק"מ בדינים אלו לענין ממזרות ולאסור אשה
על בעלה?

5. קיי"ל רוב בעילות אחר הבעל: ציין שני מקרים לפחות שאין אנו אומרים רוב בעילות אחר הבעל. סעיף טו, סימן ג' ב"ש סקט"ז מחלוקת ב"ש וח"מ בזינתה קודם הנישואים
6. מה הדין באשת איש שיצא עליה קול שהיא מזנה והיא פרוצה ביותר, האם בניה כשרים לבא לקהל? סעיף טו.
7. מה הדין באשה שבעלה עמד להוציאה בעדי כיעור, ומת הבעל לפני שייתן גט והיא מכחישה, האם מותרת לכהן או אסורה. סימן ו סעיף טז
8. א. גוי הבא על הממזרת, או ממזר הבא על הגויה, האם הולד ממזר? סעיף יט-כ (3*)
- ב. גוי שבא על אימו וילדה בן והתגייר האם הוא ממזר. סעיף כא
9. א. עבד הבא על הממזרת, האם הולד ממזר? (2*) סעיף יט
- ב. קיימא לן שממזר נושא לכתחילה שפחה להתיר את הבנים כשישתחררו. באר באיזה שפחה מדובר? סעיף כ'
- ג. מה הדין בספק ממזר האם מותר לשאת לכתחילה שפחה או לא? פת"ש סקכ"ד האם אפשר להכשיר ולד שתוקי? רע"א סקי"ב
10. א. גר שנשא בת ישראל האם הולד מותר בממזרת? סעיף כ"ד.
- ב. נתעברה שלא בקדושה ונולדה בקדושה האם מותרת בממזר? אפילו הורתה ולידתה בקדושה מותרת בממזר אם הוריה גרים.
11. קיי"ל דאב נאמן על בנו להכשירו או לפוסלו, מהיכן נלמד דין זה – פרט דעות ראשונים בזה
12. נאמנות יכיר ונאמנות האמא.
- א. האם נאמן לומר אינו בני? סעיף כט
- ב. האם יש דין יכיר באמירת "זה בני"?
- ג. האם לאמא יש נאמנות לפסול את הילד או לעשותו לפחות לספק ממזר? סעיף כט.
13. קיי"ל שפנויה שנתעברה בנה שתוקי. סעיף כו
- א. האם האם נאמנת להכשירו לבוא בקהל, ואם כן מה טעם הדבר. האם יש אופן בשתוקי, שאף שלא יודעים מי האב מכשירים אותו? (2*)
- ב. האם גם ברוב פסולים נאמנת, ואם כן מה הטעם בדבר. באם מתה האם מה דין הבן? פת"ש סקמ"א
- ג. אסופי שיש בו הוכחה שלא הושלך למיתה שאין בו דין אסופי, האם בכך הותר לבוא בקהל או שמא עדיין יש בו דין שתוקי?
14. א. ארוסה או נשואה שאומרת שהעובר ממזר, האם נאמנת סעיף כט
- ב. טוען הבעל שהעובר אינו ממנו, והיא טוענת שמעוברת מנכרי, מה הדין? ואם

אינה טוענת כלום או שטוענת שאינה יודעת ממי התעברה, האם הולד ממזר ודאי או רק ספק? סעיף כז (2*)

15. פנויה שילדה וטוענת שהולד ממישהו מסוים האם נאמנת?

ומה הדין בשניהם מודים, לענינים הבאים: סעיף כז (2*)

א. להחשיב את הולד ככהן עיין סימן ג' סעיף ט, פת"ש סקל"ב

ב. להחשיב את הולד כממזר ודאי.

ג. לאסור את הוולד בקרוביהם.

ד. האם יורש את הפנוי?

ה. להפטר מחליצה אם נשאה לו לאחר מכן ומת עיין סימן קנו סעיף ט'

ו. האם זה משנה אם היא מיוחדת לו או שהבועל והנבעלת גרו ביחד?

16. אשה שנתגרשה וילדה ספק אם זנתה לפני הגירושין ספק לאחר הגירושין מה דין הולד?

ב"ש סקמ"ג האם נאמנת לומר שהולד ממזר.

17. ארוסה שנתעברה ואומרת שמארוסה נתעברה וארוסה אינו בפנינו (או שאינו זוכר):

א. מה דינו של הולד, לעניין כשרותו לבוא בקהל ולעניין ירושת אביו, ולעניין יבום

לפטור אמו מן החליצה. סעיף כז (2*)

ב. מה דינו של ארוסה זו להינשא לכהן אחר לכתחילה.

ג. האם מותר לאשה להינשא לארוסה

ד. אם הארוס מכחישה שאין הולד ממנו מה דינו של הארוסה להינשא לכהן אחר ומה

דינה לגבי הארוס עצמו אפילו כשהוא מישראל.

18. מי שבא לבית הדין ואומר שהוא ממזר והלך ובא על בת כהן האם פוסלה בביאתו

או לא? ב"ש סקנ"ג

19. אב שאמר על בנו שהוא ממזר האם מועילה אמתלא? סעיף ל'

20. יש אופנים שאסופי כשר אף שלא יודעים מי האב ומי האם מה הטעם בזה ומדוע

הוא שונה משתוקי דהיכן דלא ידעין מי אביו הוא פסול? סעיף לא פת"ש סקמ"א

21. א. שתוקי ואסופי באופן שמותרים לבוא בקהל, האם מותרים לשאת כל אשה או

שיש הגבלה בדבר – באר טעם הספק בזה. ביאור הגר"א סקצ"ט

ב. שתוקי ואסופי שקידשו אשה וחזרה וקיבלה קידושין מן האחר, האם צריכה גט

מהמקדש השני. סעיף לו

22. פרט לפחות שבע בעיות ושאלות בדין "יכיר"? עיין גם סימן ו' ב"ש סקכ"ז

23. האם יתכן שילד שנולד והוא ממזר, יהיה לאחר מכן כשר? עיין גם ס' קמ"ג סט"ו.

במקרה של אפקעינהו עיין היטב תוד"ה אפקענהו גיטין ל"ג ע"א

24. האם יתכן כי אדם יבוא על אשה והבן הנולד יהיה כשר, וכשבא עליה בפעם השני

הבן השני ספק ממזר? סימן קסד-ו.

סימן ה'

1. א. מהו איסור גיורת לכהן, והאם פצוע דכא כהן מותר בה, ומה ההבדל בין זה ובין ממזרת? סעיף א', ועיין סימן ו' סעיף ט'.
- ב. פצוע דכא וכוונת שופכה האם מותר בממזרת, ואם הוא כהן האם מותר בגירושה ולהיטמא למתים, ומה דינו באכילת תרומה? ח"מ א
2. א. מה ההבדל בין סריס אדם וסריס חמה. סעיף י'
- ב. האם ע"י חולי נקרא בידי שמים או בידי אדם.
- ג. האם סריס בידי אדם מביא סימנים. פת"ש סק"ג (על פי סימן קעב סעיף ז')
- ד. נכרתה אחת מן הביצים והוא מוליד האם יש לו דין פצוע דכא. סעיף ז'
- ה. אם נשא אשה ונעשה פצוע דכא אם כופין להוציא. פת"ש סק"ז
3. ישראל אסור למסור בהמתו לגוי כדי לסרסה ומה היכי תימצי שמותר? סעיף יד

סימן ו'

1. כהן שנשא ספק גרושה האם כופין אותו לגרש סעיף א'
2. א. ספק חלוצה שנישאת לכהן האם תצא או לא, או שהיא מותרת לכתחילה להינשא לכהן? סעיף א'
- ב. כהן שנשא ספק חלוצה האם הבנים כשרים או לא? סימן ז' סעיף כ'
- ג. ספק שבויה שנישאת לכהן, האם חייב להוציא או לא, ומה הם צדדי השאלה? פת"ש סק"ה סימן ז' פת"ש סק"ב
3. נישאה בנישואין אזרחיים ובית הדין נתן לה גט לחומרא, האם אסורה לכהן? (2*) סעיף א'. (מלבד הנידון של נישואים אזרחיים).
4. א. האם יתכן שאשה שנתגרשה ונפסלה לכהונה תחזור ותהיה כשרה לכהונה. ס"ב.
- ב. האם יתכן באשה שקיבלה גט שלא תיפסל לכהונה סעיפים א-ב
5. א. יצא קול על אשה שהיא גרושה, או ספק גרושה, או חלוצה או ספק חלוצה, האם מותרות להינשא לכתחילה, או רק אם עברה ונשאת ואם כופין אותו להוציא? (3*) סעיף ה'
- ב. יצא לאשה קול שהתקדשה לפלוני והתגרשה, האם אסורה לישראל או כהן?
- ג. אשה שכתבו עליה בעיתון שנשאת בגטו ואחר המלחמה נישאה לאינו יהודי וילדה בת, האם יש מקום לחשש ממזרות ומה מידת נאמנותה אם היתה אומרת משהו.
6. א. מתי אשה נאסרת לכהן מטעם זונה?
- ב. קדשה שהפקירה עצמה, האם אסורה מטעם זונה? ב"ש סק"ט סימן כו ט"ז סק"א.
- אליבא דרבי אליעזר שפנוי הבא על הפנויה נעשית זונה, האם אסורה בתרומה

או לא? (עיי' תוד"ה "הכא נמי" יבמות מ"ד ע"ב בשתי הדעות במקור הדבר שזונה פסולה לתרומה, תוס' ביבמות סט. נקטו שלא נפסלה בתרומה כי זה לא 'לאיש זר')
ג. גיורת אסורה לכהן מטעם זונה או מטעם אחר, ואם יש נפק; "מ אם זינתה בגיורתה או לא? (2*)

7. אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי:

- א. האם היא מותרת לבעלה? (2*) סעיף יב
- ב. באם מת בעלה האם היא מותרת לכהונה? סעיף יג
- ג. באם נישאה אחרי מות בעלה לכהן, מה דין הבנים ומה דין הבנים באם בעלה השני מאמין לדבריה? ב"ש סקכ"ז
8. אשת כהן שאמרה נאנסתי ומת בעלה שאסורה לכל כהן, אם נתנה אמתלא לדבריה שאמרה כן כדי שיגרשנה בעלה האם היא נאמנת? (2*) ח"מ סקי"ב, ב"ש סקכ"ו, פת"ש סקי"ב על פי סימן קט"ו ב"ש סקל"א
9. מי שתבע את אשתו בחשד שנפגשת ומדברת עם אחר, בית הדין התרה בה שלא תדבר עם פלוני, ונסתרה עמו מת בעלה ורוצה להינשא לכהן האם מותרת לכהן? סעיף טו

10. אישה שטוענת שנבעלה לכשר סעיפים יז, יח

- א. האם נאמנת גם כשאין תרי רובי, באר שיטות הראשונים בזה.
- ב. ומה הדין אם נישאת כבר ולא טוענת כלום?
- ג. ומה הדין אם לא ידוע מי הלך אצל מי?
- ד. אם אומרת בכתב ברי לי שלכשר נבעלתי האם נאמנת. פת"ש סקכ"ב.

סימן ז'

1. קי"ל אישה שהעידו עליה עדים שנשבית אסורה לכהן, הבא שני אופנים שאע"פ שהעידו עדים שנשבית מותרת לכהן. עד אחד, מחבואה, נחבשה על ידי ממון ויד ישראל תקיפה, אשה שאומרת נשביתי וטהורה, ואח"כ באו עדים.
2. גוי מסל"ת מהו לענין עדות שבויה. סעיף ב'
3. ע"א נאמן גם בשבויה (וגם בעגונה) אולם לא כל אלה שהאמינום לגבי עדות אשה נאמנים לגבי שבויה, ולא כל אלה שנאמנים לגבי שבויה נאמנים לגבי עדות אשה. ציין את ההבדלים ואת טעמהם. סעיפים א – ב עד מפי עד, מסל"ת, גוי, היא עצמה, קטן, ה' נשים
4. אישה שנחבשה בידי גויים האם היא מותרת לבעלה, והאם יש הבדל בין בעלה כהן, לבין בעלה ישראל? סעיף יא
5. בגזרת אוסטרייך הותרו הנשים לכהונה מה הטעם בזה ומה הקושי בפסק זה? ס"יא.